

פתיחה ללימוד הסוד

בחמלת ה' עלי רמי בוזגלו.

הקדמה.

אמר הכותב, הנה בענין לימוד הסוד בדורינו, ב"ה נתרבו הלומדים והצמאון הולך וגדל. וכמי שכבר כמה זמן נמצא בחלק זה של התורה ב"ה, ראיתי שישנם כמה דברים שהיה ראוי להעלותם על הכתב, שיכולים לסייע בעזרה"י ללומדים. חוברת זו למעשה היא חלק מחיבור גדול יותר, ויצאה במהדורא נסיונית כדי לראות את תגובות הקוראים. אבקש מהקורא הנכבד להעיר ולהאיר את עיני אם הדברים אינם ברורים וכיו"ב. ניתן להתקשר אלי לפלאפון – 0504194455, או במייל rami@okmail.co.il. וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

ישנם הרבה שנמנעים מלעסוק בחלק זה של התורה הק' רק מחמת סברות שהעולם מעלים ביחס אליה - מי ראוי ללמוד, ומתי הזמן הראוי להתחיל בכלל בלימוד זה, וביותר המניעה מצד הבנת ענין לימוד זה על אמיתתו – מה הוא בכלל ומהי תכליתו. וכן ישנם גם שאלות בגוף הלימוד עצמו - היכן מותר להתבונן ובמה אסור להסתכל, מה ניתן להבין ומה לא ומהם הכלים המביאים להשגה אמיתית. אנסה בעזרת האל לעמוד על שאלות אלו ואקוה כי הדברים יביאו אל הקורא את ההבנה הכללית הנכונה ביחס לזו החכמה ואת החשבתה כראוי.

כל אדם שניגש לאיזו מסכת שתהיה כבר יודע על מה הדברים טובבים, על איזה מצות וכו' שהשייכות שלו לאותה המצוה ניכרת ומוחשית, וכל מה שנשאר לו זה להרחיב את הדברים בפרטי אותו חלק שבתורה.

אבל לימוד הסוד נתפס אצל העולם כדבר מיסטי שאין לו אחיזה במציאות האנושית הרגילה, כך שמלכתחילה התירוצים למה לא ללמוד, מגיעים מכח אותה אי ידיעה ולא באמת מאותם הציטוטים של עד שימלא כריסו כו'.

נמצאים בינינו הרבה מאד אנשים שנפשם מצד עצמה מבקשת משהו פנימי עמוק ואמיתי, אבל העולם שבו הם גדלו והתחנכו, נתן להם גבול של התפשטות, שבו הכללים של הצלחה אינם מכילים את הסוגיא של הסוד. וכך מתוך הרגל חשיבתי אין הם מוצאים בעצמם את הצורך לעסוק במעבר לתחום ההרגל. וביותר מכך, ישנו לכל אדם פחד לחשוף את עצמו אל מה שעד עכשיו היה מעבר לתחום החברה שבה הוא חי. שמא פן יראה דברים שישנו לו את הראיה, ואז הוא יהפוך למשהו חריג בעיני עצמו ביחס לחברה. ולמרות שהסוד הוא חלק מהתורה שכל כך מדברים על חשיבותה, אבל סוף סוף גם הפשט הוא תורה ולמה לי להכניס את הראש שלי למקום כזה?

אבל כמו שכתבתי, מצד נפשם ישנה השתוקקות למשהו נוסף, עליון יותר, אמיתי ומחבר שמספק משמעות. המלחמה נגד כח פנימי זה נידון לכשלון מההתחלה. גם אם האדם יחנוק את ההרגשים האלה בנפשו ויתפקד כאחד האדם בשמירת תורה ומצוות, לא יהיה זה אלא חלק קטן מיכולתו וממילא הכאב הפנימי יגדל, וכעס ומכאובות תהיינה מנת חלקו. תחושות העוז האמיתי בגודל האלקי של נשמת ישראל שבו עצמו - לא תזרח, השמחה הפנימית - לא תופיע במלא הדרה, והיראה הנכונה - יראת השגב שברוממות האלהית, הממלאה את הנפש במכובדות פנימית ויקר לכל מחשבה דבור ומעשה של כל בר ישראל - לא תחדור מבעד למסך הבורות של הפנימיות.

והייתי מבקש להאריך את היריעה בנושא טעון וכבד משקל זה. ענין זה שבו אנשים לוקחים לעצמם דרך שבה דרכו כולם ולא מוכנים לשמוע על דרכים חדשות בעבודה או בלימוד (במקרה שלנו - לימוד הסוד) הינו אבן נגף להרבה בני עליה שנשמתם גבוהה מאד מאד, אבל כיון שהתחנכו ונכנסו למערכת של חיים מסודרת עם כללים ברורים - נוח להם להשאר כמו כולם וכמו שכתבתי לעיל. ענין זה דורש קצת התייחסות וביקורת - האם זה נכון? איך אני יכול לדעת אם אני כזה?

חז"ל אמרו ש'אין אדם לומד אלא היכן שלבו חפץ', והטעם לזה אינו סתם מחמת שזה מוצא חן בעיניו יותר מזה, אלא שהוא כעין מצפן פנימי בנפש האדם לידע להיכן הוא שייך. ואפשר לומר שזה נרמז גם במה שאמרו שבדרך

שאדם רוצה לילך – בה מוליכין אותו, שהוא נדרש גם להיפך – איך תדע באיזה דרך מוליכין אותך? צא וראה מהי הדרך שאתה רוצה ללכת בה. (בתחום הקדושה כמובן). היינו שהרצון הפנימי דקדושה של האדם אינו בשליטתו מה לחפוץ ומה לא, אלא הוא מונהג משמים, וחייבים אנחנו להטות אוזן ולהקשיב לו, שאם לא כן יכול להיות ויגיע אדם למעלה וימצא עצמו בגדר של משביח שדה חברו. . . הרבה פעמים אנחנו מסתכלים על גדולי ישראל איך שהם מתענגים על עבודתם ולימודם ואנחנו מתוך רצון לחכות אותם מנסים ללמוד את הלימוד שלהם, ומשום מה אין נפשנו מתמלאת כמותם. בדרך כלל אנחנו מייחסים זאת לעביות שלנו ביחס אליהם וזה נכון, אבל זו לא כל התשובה, התשובה לפעמים נמצאת בסוג הלימוד עצמו. הרי תתבוננו על גדולי ישראל עצמם ותראו כמה חלוקים הם זה מזה ממש מן הקצה לקצה, בענין ההשתקעות שלהם בתורה, זה בהלכה וזה בלומדות, זה בקבלה וזה בזיכוי הרבים, זה בחסידות וזה בבקיאות עצומה. אמנם לכל אחד מהם ישנה שלמות כללית אבל נקודת ההשתקעות שלהם נותנת להם גוון גם בשאר חלקי הלימוד, וזה מה שנותן להם מקום לעונג ושעשוע.¹

צריך לדעת שכמו שבמסעדה שכל אחד מזמין מה שמוצא חן בעיניו, ואף אחד לא יזמין מה שכולם הזמינו, א"כ אם כך בגוף – בנשמה על אחת כמה וכמה שאין להקיש מאדם לאדם. הסימן המובהק לכך הוא חוסר טעם ושביעות רצון פנימית ושמחה אמיתית במהלך הרוחני שלי. (אי עצבות איננה שמחה – אל תטעו!) הדיבורים המפורסמים על התורה שלנו שהיא 'תורת חיים' איננה נוגעת רק למציאות קיום המצוות ופרטיהן שאין לך חלק בחיים שאינו מונחה על ידם, אלא גם ולא פחות מכך היא נוגעת במציאות ההרגש הפנימי שלנו כבני אדם. החיצוניות של קיום תורה ומצוות שוה בסך הכל לכולם, אבל החיבור שלנו אל קיום המצוות – שונה הוא לגמרי מעובד לעובד. והנסיון לעורר את כולם ע"י אותם הדיבורים והשיחות כמוהו לרצות קבוצה של עדות הבאה למסעדה בסוג אחד של תבשיל. . . הדברים נוגעים בין לדרכי העבודה ובין לדרכי הלימוד, ובענייננו להחלטה להכנס ללימוד הסוד. וגם בו עצמו צריך לדעת ולהקדים שישנם כמה וכמה דרכים בלימוד הסוד וכל אחד בונה את עולם הפנימיות בדרך שונה. וגם בזה צריך הלומד בהמשך הדרך לחפש את הדרך שלו המיוחדת עבורו.

לסיום הענין הזה רציתי להוסיף הערה חשובה – אין איסור לעשות טעויות! היינו שבמהלך החיפוש של האדם את דרכו, באופן טבעי עלול הוא למצוא עצמו מתחיל מהלך שהיה נדמה לו ששייך לו, ולאחר זמן התברר לו שטעה – אין בכך כלום! הקב"ה כך ברא את האדם שיחפש עד שימצא, וככזה הוא עלול לטעויות וגם את זה הבורא לקח בחשבון. אלא מה, לפעמים הפחד שלנו מטעות בא מגרמת הגאווה שלנו שמחמתה אנחנו מעדיפים להשאר היכן שכולם נמצאים ולא לשאת בעול החיפוש והטעיה. אבל צריך להיות חזקים ובעלי אמונה ולדעת שה' לא ימנע טוב להולכים בתמים.

והנה כמו שכתבתי, לא כל הנפשות מתאימות באותה המדה ללימוד הסוד, יש כאלה שדי להם בקביעת עתים מזומנים לכך עד שישלימו את חק ידיעתם בכמה וכמה שנים לאט לאט. ויש אשר תבערת לבכם גדולה והדרך שלהם שונה בהקצאת הזמן ללימוד הנ"ל. ואביא לך מה שכתב הרא"ה קוק זצ"ל (בשמונה קבצים אות פ) "המיוחדים שבבני אדם, שמוצאים בקרבם נטיה לדעת ד', מוכרחים הם להיות שקועים בזה יותר מבכל המקצעות שבתורה ושבתורה שבעולם, ואינם רשאים לסוג אחר ממדרגתם בשביל שום מניעה שבעולם, ואפילו אם יתדמה להם שעל ידי שיקועם בדעת ד' הם מאבדים כמה ענינים של מצות מעשיות, ושל ידיעת התורה, או שאינם יוצאים ידי חובתם בדרך ארץ. כי כל השלמות המעשיית והתוריית היא רק הדרכה להביא את האדם לידי אותה המעלה העליונה של רדיפת דעת ד', וכיון שכבר בא האדם לידי מדה עליונה זו, חלילה לו לעזוב מה שהוא קודש חמור

¹ וצא ולמד מש"כ המהרח"ו עצמו בהקדמתו לעץ חיים שיש אנשים ועיקר השגתם אינה בפשט אלא בסוד וז"ל " באופן, כי הת"ח העוסקים בתורה לשמה, ולא לשמו - לעשות לו שם, צריך שיעסוק בתחילה, בחכמת המקרא והמשנה והתלמוד, כפי מה שיוכל שכלו לסבול, ואח"כ יעסוק לדעת את קונו בחכמת האמת. וכמו שציוה דהע"ה את שלמה בנו 'דע את אלהי אביך ועבדה'. ואם האיש הזה, יהיה כבד וקשה בענין העיון בתלמוד, מוטב לו שיניח את ידו ממנו, אחר שבחן מזלו בחכמה זאת, ויעסוק בחכמת האמת. וז"ש (חולין כ"ד). כל ת"ח שאינו רואה סימן יפה בתלמוד בחמשה שנים, שוב אינו רואה. עכ"ל.

ולעסוק בקודש קל. ובטוח הדבר, שעל ידי הארה העליונה של נשמתו, השקועה באמת באור ד', יתרחבו אצלו כל שבילי הדעת, ולבבו ימלא אור של צדק וישובו של עולם, עד שימצא ברכה רבה ורחב לב לעסוק בקדושת אמת גם בחלק המעשי שבתורה ושבדרך ארץ, בהצלחה מרובה, הרבה יותר מהשקועים בענינים המעשיים לבדם, שלא הגיעו לידי אותה המדה של צמאון אמת לדעת ד'. עכ"ל.

כל זה ביחס לאותם שלא למדו את הדברים הללו בכלל. אבל גם הלומדים עצמם, ישנם שלומדים את הדברים כמציאות מנותקת מהחיים ועוסקים בטבלאות וכתובות קבליות שאין נפש העובד מוצא בה שום טעם וריח, או בעולמות שהדבור עליהם כדבור על מציאות נפרדת מאתנו – וכזה ראה וקדש!

אלה השניים אמנם כבר דרכה רגלם בהשגה של עולמות שמעבר למציאות שלנו ולגודל האלקי במשהו, אבל עדיין חסר מהם ה'הראני דוגמתו', שנותן חיות לכל אותם המושגים הערטילאיים. דומה הדבר לאדם המראה לבנו הקטן את מפת העולם. לתומו חושב הילד שהעולם בגודל העיירה שלו או משהו קצת יותר גדול, עד שאביו מראה לו את ההר שממולם, ואז מסמן לו בחוד סיכה את הנקודה על המפה שמראה את אותו ההר. התפעלות!! משהו השתנה אצלו – אם רק נקודה זעירה זו היא ההר שהוא רואה, א"כ מהו כל העולם כולו? אמנם אין שכלו ודמיונו יכול להקיף את כל העולם בשום פנים ואופן, אבל משהו מזה יש לו – הוא מבין כמה הוא לא מבין! וזו כבר הבנה גדולה. ככה זה בכל ענין שבו המחשה אפילו הקטנה ביותר נותנת נקודת ראייה שונה לחלוטין מבהעדרה.

כך גם בלימוד הסוד (והכונות – בהמשך) בלא שילוב של השייכות האישית שלנו אל הדברים הרי אנו כלומדים מפת כוכב אי שם בגלקסיה, בלא ידיעה על גדלו האמיתי וענינו כלל. בכל מקרה יש להוסיף שיקרות לימוד זה עולה מעלה מעלה הרבה מעבר להשגות שכל אנוש, כך שאע"פ שישנם חלקים שאין לנו שום שייכות שכלית לענינם, ורק הלימוד הכללי של הפרטים הינו החלק הפעיל אצלנו, מ"מ בשרש השרשים פועל הוא גדולות ונצורות, ולזה נדרשת אמונת אומן וחיזוק מתמיד על דבר זה. ואביא לך מתוך דברי הראי"ה קוק זצ"ל המדבר על כך (שמונה קבצים אות תשמ"ט) וז"ל "ריבוי הלימוד מקשר את הקדושה העליונה ברוחו של אדם, אף על פי שאינו יורד לעומקם של דברים. ולפעמים פועל עליו לטובה עליונה גם כשאינו יודע את הפשט במה שלומד, אבל הוא צמא לדבר ד' ללמוד הרבה, ומשביר את צמאונו בתלמוד מרובה. הנשמה מתעלה. ובלימוד רזי תורה, אף על פי שאינו מבין את הענינים לפרטיותם, ונדמה לו כאילו הוא עוסק בציורים שמענים את נפשו ואת חושו הרוחני, השוקק לדברים מובנים, מכל מקום אחר הלימוד האורה מופיעה עליו, והוא בכלל כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום, שנאמר יומם יצוה ד' חסדו ובלילה שירה עמי." עכ"ל.

עוד יש להוסיף נקודה מרכזית מאד בגישה של לימוד זה. בעוד שבשאר חלקי התורה אדם עם שכל ישר ופשוט יכול להבין סוגיות ולשאת ולתת בהם ביושר וכו' כשעל פניו לא כל כך נצרכת מעלה רשומה של יראה ואהבה ופנימיות בעבודת השם, לא כן הוא בלימוד הסוד, פנימיות התורה ופנימיות עבודת השם הינם מקשה אחת ממש, וא"א לזה בלא זה. ישנה אפשרות ללמוד את הדברים כסוגיא בפשט בסיכום של סדרים עולמות ופרצופים, אבל הסוד שבדבר איננו בכתובים רק רשום הוא ועומד על לבות הלומדים עצמם. ואם תאמר א"כ קודם כל אשתלם בשלמות המידות והיראה ואח"כ אבוא בשערי לימוד הסוד – זה אינו מדויק. ישנם הרבה אנשים שהכלים לעמוד על הדרך הפנימית בעבודת השם, נעזרת ועוברת דרך לימוד הסוד דוקא. שרק אחרי הלימוד וההבנה בעוצם נוכחות הקב"ה בכל נקודה מראש העולמות הנאצלים ועד תחתית המציאות הגשמית, אז ניתנים כלים לקנות את היראה הנכונה, הכבוד והאהבה.

כך שלמעשה הגישה הנכונה אל הלימוד הזה צריכה להיות רצון להכיר את הפנימיות – כדי להתחבר אליו, שבלא כן הרי הוא כמרגל שלומד את מה שמעבר לו בלא שייכות ובלא רצון לחיבור אל הדברים.

חבור זה בעזה"י מתבסס בתוכנו על דרכו של בעל הלשם בעיקר, וכן על דברי הרמח"ל האדמו"ר מקארנא הראי"ה קוק ועוד. כמרכז שמתאי את דברי בעל הלשם בחיבורו היקר 'הקדמות ושערים' (הקדו"ש) ומסביבו אערוך את דברי במשלים והמחשות כפי מה שנודמן לי בסייעתא דשמיא בשיעורים שנמסרו.

מי ראוי ללימוד זה ומאימתי ?

ראשית יש לתת את הדעת לשאלה הראשונה – האם אני ראוי להכנס בתוככי זו החכמה ? לצורך זה אספתי כמה דיבורים של גדולי עולם שמתוכם אפשר לקבל תמונה מדויקת.

כתב בעל הלשם בהקדמתו לספר הדעה"ה (הפ"ה ע"ג) "וכן על דרך זה האר"י ז"ל אשר הוא גילה סתרי מעשה בראשית ומעשה מרכבה, והיה גלויים לפניו ככל פשטות התורה, ונפתח על ידו סתרי מעשה בראשית ומעשה מרכבה, וניתן רשות לכל העוסקים בזה לעמוד בהם כל אחד לפי כחו. ובפרט משנת ת"ר ואילך וכמו שכתב בזוהר הקדוש (וירא קי"ז ע"א) "ובשית מאה שנין לשתיאתא יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא, ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיאתא מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא, וסימנך - בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו. ומש"כ יתפתחון כו' **רצה לומר שניתן רשות לכל המשתוקקים להדבק באלהים חיים ולהתעסק בחכמת האמת לכנוס וליטול את השם כהראוי** (וכל מי שיעמיק בזה ישכיל וימצא שלא היה כל זה קודם שנת ת"ר כי אז היה עדיין סתום וחתום אלא רק ליחידי סגולה לבד), כן שמעתי בשם הגאון החסיד ר' ישראל סלאנטר ז"ל. עכ"ל.

היינו שהמציאות של העולם הנגלית לנו אינה המציאות בפנימיותה האמיתית. שאע"פ שמצד החיצוניות הנראית לעינים אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו, מ"מ בענין הפנימיות של העולמות ונפשות ישראל החביבים, הכל הולך ונתקן דור אחר דור. (ובאמת בדורנו דור עקבתא דמשיחא העולם נמצא במצב מאד קטבי, שבו הפנימיות מאד מבוססת ומצד שני החיצוניות במצב מאד גרוע. ונגזר מזה מלחמה קשה עד מאד ואכמ"ל) ולכך בעבר, תנאי הכניסה לזו החכמה היה כשרון מעשי גדול מאד, ולימוד מוקדם של ש"ס ופוסקים. אבל ככל שמתקרבים אנחנו לימות המשיח, ההכשר הנשמתי הולך ונגמר יותר ויותר, וממילא גם תנאי הכניסה יותר קלים. והוא מש"כ בזוהר לעיל 'ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיאתא מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא' (תרגום - ויתוקן העולם להכנס באלף השביעי, כאדם המכין עצמו ביום השישי לעת ערב להכנס בקדושת השבת). שהכנת נשמות ישראל לפנימיות תהיה הולכת וגדלה ככל שנתקרב אל סוף הימים לקראת השבת של האלף השביעי, והיא היא ההכנה היותר גדולה ללימוד הסוד. ולא שאנחנו יותר גדולים מצד מעשינו מדורות הקדמונים ח"ו, רק שההכשר של כללות הדורות מעמיד אותנו במקום יותר גבוה וכמשל הננס העומד ע"ג ענק. ופשוט.

עוד בענין זה אביא לך ממה שכתב האדמו"ר הק' מקארנא (יצחק יהודה יחיאל סאפרין זצ"ל) בהסכמתו לספר באר אברהם ז"ל "בימים ההוא חזון נפרץ, ואמר מרן האר"י שכל מה שבא בדברי חז"ל עונש על המגלה רזין - זה היה בזמניהם, אבל השתא שמחה וחדוה לפני הש"י לעסוק כל אחד ברזין דאורייתא, בשווקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי וללמוד בה להאיר על נפשו הארה נפלאה מאור אין סוף חיות אלהות, אור נערב בהתגלות אלהות. מאן בעי סמא דחיי, יאכל מעץ החיים ומפריו ספרי הקודש של מרן המהרח"ו דוקא ובשאר לא יעיין אפילו עיונא בעלמא".

ובהיכל הברכה הוסיף וכתב (שמות קלג) "ובאמת לפי דעת רבינו הוא מעשה מרכבה ממש וכן הוא האמת ואין דורשין ברבים. ומה שהותר לנו בזמן הזה ע"י מרן האר"י ז"ל שאמר שכך מסכימים בשמים ממעל, שבדור הזה הותרו הנסתרות ונעשות כנגלות והוראה זאת היא כהוראה שיצא מפי הקב"ה ובית דינו היתר כו' " ע"כ.

ובענין מי ראוי להכנס כתב הראי"ה קוק זצ"ל (אורות התורה פ"ט יב - התוספות בסוגריים להבהרת הענין ואינם במקור) "בהאי כללא שלא יטייל בפרדס אלא מי שמילא כרסו בבשר ויין, יש לומר שהיינו במי שבא לעשות רק כפי חובת התורה מצד הדין. אבל מי שמרגיש בלבו חשק ותשוקה ללימוד הדברים הפנימיים להשכיל באמיתותו יתברך, הרי הוא בכלל "לעולם ילמד אדם תורה במקום שלבו חפץ", כיון שמהסתם בודאי יש לו לזה כשרון

מיוחד, ומזה עצמו מוכח שזהו רצונו של הקדוש ברוך הוא שהוא יעסוק בידיעת שמו יתברך. וזולת זה (וחוץ מזה) כל הענינים האלה הנוגעים לידיעת שמו יתברך כפי הצורך של קביעת היראה, כפי מה שהאדם מרגיש בו מה היא קביעת היראה, כיון שכבר חננו השם יתברך דעה והשכל ושהוא מבין היטב שהם קובעים בו את היראה ומבלעדם תחסר לו. (היינו שחובת האדם לקבוע את יראת השם בלבבו צריכה כלים, ולפעמים יודע האדם בעצמו שלצורך נפשו הוא, קביעת היראה אצלו היא בפרט ע"י אלו הלימודים) - אצלו ודאי הם עצמם הבשר והלחם המה, ואין זה כלל בכלל טיול בפרדס, (שטיול בפרדס אינו אלא -) רק מה שהוא למעלה מכדי צורך קביעת היראה. על כן מי שמרגיש שכלו ונטייתו באמת לדעת את השם, יהיה חזק מאד בדרכו וידע כי ישכיל ויצליח. ויראה לקבוע זמנים רשומים לדעת פרטי התורה והלכותיה בעיון כראוי, ועיקר לימודו בעומק שמחת לב וקביעות יהיה במה שנפשו חושקת לדבקה בידיעת שמו יתברך, וידע שלו כך יאתה. ואם יראה שרוב הלומדים אין הנהגתם כך - ידע שבאמת להם ראוי שאל יהרסו אל הקודש עד שילכו כפי ההדרגה, ואין שייך בזה להתרוממות והתפארות רק בחינות מחולקות באצילות הנפשית. ויש לומר שמי ששכלו לפי טבעו דורש דוקא שיהיו הענינים הקדושים האלהיים ערוכים ושמורים אצלו ושישכיל בהם, אז אי אפשר לו להיות זוכרו יתברך תמיד רק על ידי ידיעת שמו והשכלתו, כי כל זמן שיחסר המזון הנצרך לפי המזג (-האישי שלו) הרי החלישות מורגשת. אף על פי שמי שאין צריך כל כך למזונו יהיה בריא אולם במעט מזון, מכל מקום אין ללמוד מאיש לאיש. על כן מי שלבו נשאהו לעיין בענינים הרמים, לא יבהל וידע כי כך היא חובתו! והדרך הכבושה לכל לא יניח לגמרי, אבל ידע כי אי אפשר כלל שתהיה (סדר הלימוד) נאה לו בלא השקפה פרטית על מה שנפשו דורשת ממנו ואז ישכיל ויצליח והיה עובד את ה' בשמחה.

העולה מזה שכל מי שמרגיש בנפשו צמאון לחכמה זו, ידע בעצמו שלו ראוי לגשת וללמוד את הדברים מתוך הכנעה ענוה ושמחה גדולה.

יצר הרע גדול.

ישנם השואלים – הבנתי, אבל סוף סוף יש לי יצר הרע מאד גדול! ושוא אין דברים אלו אמורים אלא למי שכבר כבה חום טבעו ויצרו, ודעתו צלולה ממחשבות רעות וכו' ושוא ע"י הלימוד הזה, אדרבא אהרוס במקום לבנות. בזה צריך לדעת שאכן אין אנחנו פטורים ממלחמה עם היצר בפועל ובתפילה, אבל לימוד הסוד אינו בא אחרי הנצחון – אלא לעזור לנו במלחמה זו גופא! וכמו שכתב הגר"א באבן שלמה (פ"ח) העוסקים ברמז וסוד אין יצר הרע יכול להתגרות בהם, ועיקר הגאולה תהיה בלימוד הקבלה". ואביא לך מאמרים מעט המדברים בכך (המודגש נוגע לענין והשאר להידור מצוה)

והאדמו"ר מקאמרנא בספר נתיב מצוותיך כתב בזה (המודגש בקטע הבא נוגע לנקודה זו, אבל הבאתי הדברים בשלמותם לרוב יפים והדרם) – "ואם יקשה לך אחי, אחרי שאין אנחנו משיגים אחר הלימוד אלא תכלית הידיעה שלא נדע, ואין אנחנו משיגים שום מהות ושום ענין במה שאנו לומדים דרך הספירות והפרצופים, למה ניגע ללמוד ולעיין, ליחד לקשר ולצרף סודי ורזי התפילין חג ושבת, וטעם כל המצווה ולימוד הזוהר ובפרט באידרות, וכן בלימוד עץ חיים בעיבור זעיר ונוק'. (ומשיב-) השמר אחי וחוס על נפשך, שלא תפוס חלילה איזה תפיסה או איזה משל או איזה דמיון אפי' בדרך עבודה. כי כל אלו הדמיונות שבודה אדם הם קרוב למינות, אם לא בעל רוח"ק אמת כמרן הבעש"ט שקיבל מאליהו ואחיהו השילוני רבו המובהק. אבל לא תמצא דמיונות ומשלים בדרכיו, אלא יחודים באהבה ומסירות נפש והמתקת דינים. בדרכיו נלך ונתאבק בעפר רגליו יזכני ה' להיות עפר תחת כפות רגליו. אבל העיקר תדע אחי, שעיקר לימוד זה שנתגלה בזמן הזה בכ"כ בהירות ואור והתפשטות, הוא מחמת שהרע גובר מאוד וכנסת ישראל נופלת ובלוימוז זה מזדכך הנפש. ובאמת בעת לימוד הסודות ובפרט ספר הזוהר והתיקונים מאיר הנפש, וע"י לימוד וידיעת כוונות המצוות מעורר בשרשים העליונים, ובהתעוררות התחתונים יתעוררו העליונים ויאירו למטה בעילוי רב אור גדול, כגון מצוות סוכה ותפילין ולימוד הטעמים והאורות, בעת שאתה עושה המצווה אתה מכוין בהכנעה ובאימה לעורר למעלה המקיפים והמוחזין - אע"פ שאין אתה יודע שום מהות לא במקיפים ולא במוחזין ולא בשום דבר, אלא שווה כבהמה אוכלת עשב! אעפ"כ בידיעתך אתה מעורר את מציאותם, אף שאינך יודע מהותם. ונמשך אליך אור גדול ואתה עובד את ה' בשמחה ובטוב לבב ממש מרוב כל בגודל אור המאיר עליך, ובפרט בעת לימוד ספר הזוהר שממש השכינה שורה עליך והקב"ה מאיר עליך אור וחיות, ובלבד שתהיה לך הכנעת אמת. ועוד שתזכה ע"י לימוד זה להיות עפר ואפר ולסבול יסורים ורדיפות ודישת

עקב שתהיה בעיניך כאסקופה התחתונה שהכל דשים עליך, והשי"ת יעזור לך בהרחבת המוחין של הקדושה ובנועם זיו השכינה שלא תרגיש מכל אלה שום הרגש כלל וכלל, אלא הרחבת הדעת והמוחין ושמחת נועם זיו אור שכינתו שישרה עליך. "עכ"ל.

עוד שם כתב "דע שבדורות הראשונים, היו יכולין להשיג שלימות נפשם להתלהב בזיכור רב ובקדושה להמשיך על עצמם נועם זיו אור השכינה באור עליון וצח בדביקות ויראה ואהבה, והכל ע"י פשטות התורה תורה שבעל פה נגלה. אבל בדור הזה עקבות דמשיחא שהרע גובר ומתנשא וחוצפא יסגי כמו שאמר מרן על זמנו שהחוצפא והרע גובר, מכל שכן עתה בדורות גרועים ורחוקים משורש עליון, והשוא גובר בבני אדם כמבואר בזוהר פ' תצא יח וכד אית בעלמא ערב רב נחתין ס"ם ונחש לאתגשמא בהון כו', ואי תימרון בגלותא בתראה לית עבודה זרה - בערב רב תמן אשתכח להון והוא עצמו מאמר מרן הריב"ש טוב כשיורדת איזה נשמה קדושה לעולם שבודאי בדביקותו ואהבתו ותורתו יחזיר כל העולם לטוב וטוען היצר הרע אם כן 'על מה שוא' - של יצר הרע 'בראת' ? והיה התשובה - 'כל בני אדם' - הכל נמצא בבני אדם. כמו שיש יצר טוב ויצר רע - מלאכים, כן בבני אדם נברא כנגדו אדם בליעל מערב רב, שס"מ אתגשים בו והוא מרע בכל הרעות לצדיק, ומדבר עליו כל הרעות מה שלא היה במחשבתו אפילו בגלגול העבר. ומעתה הבחירה חפשית, ומי יגן עלינו מן הקליפות הרעות המחשיכים האור והשכל? ועל ידי נגלות התורה אי אפשר בדור כזה באין פנים להלהיב כל כך נפש המשכלת בדביקה וחשיקה שהרע והמקטריגים הרוחניים מתגברין, ולא עוד אלא שהם מתלבשים בגשמיות כערב רב שהם הרבים, ומושל וגובר אפיקורסות ומינות ושנאת חנם ולשון הרע, וכל מי שהוא חצוף ביותר גובר ביותר, ולולא מתיקות עריבות נועם זיו לשון הזוהר והתקונים וכתבי מרן המאירין לנפש המשכלת ומיישבין הדעת משמחת לב ומאירת עינים לא היה באפשרות להאיר מרוב הצרות וחלישות דעת, מרשעים המינים ואפיקורסים. ולכן אחי טעמו וראו אור הגנוז ומתיקות שיש בזוהר הקדוש המאיר לנפש עד שמרוב אור תקבל על עצמך, כל הרעות והצרות והיסורין ולא יתחלש דעתך, ולא תפול ממדרגתך, ותתעלה למעלה למעלה עד רום המעלות, חזק! חזק! חזק ואמץ, לא תירא ולא תפחד."

עצם הלימוד – על מה סובב.

ראשית דבר צריך להקדים שלימוד זה אינו בא לספק סקרנות של הלומדים לידיע איך ומה נתהווה טרם בריאת שמים וארץ וכו' אלא צריך הלומד להכין את עצמו ללימוד זה מתוך עבדות – שכך ציווני בוראי! ענין זה איננו כמעלה יתירה כלל, אלא תנאי בסיסי בתכלית. וכל כך למה? כי הלומד מתוך יצר של סקרנות שכלית עתיד להגיע לפעמים למקומות ששם ההתבוננות אסורה בתכלית, ואז אם מגמת פני הלומד כל הזמן היתה לספק את אותה הסקרנות בעלמא, יכנס הוא למלחמה קשה להניח את סברותיו והבנתו, וינסה לישב הענין לפי שכלו ויהרוס אל ה'. ובוזה היה מוטב שמלכתחילה לא היה ניגש כלל אל זה הלימוד. בעוד שהבא ללמוד מתוך תחושת עבדות שכך רצה השי"ת, אז נכון שבמהלך הלימוד מתגלים דברים נפלאים משמחי לב ומאירי עינים, אך כשיגיע הלומד הנלבב הזה למקום ששם אסורה ההתבוננות, תיכף יניח עצמו מלחשוב שם ויעמוד באימה וביראה ובענוה, ובידיעה שלמה שזו עצמה העצירה הזו היא רצון ה'! ולא יקשה עליו הדבר כלל, כיון שכל מה שהוביל אותו עד כאן כן לחשוב ולהתבונן היה רצון ה' בלבד, וממילא כעת שיודע הוא שרצון ה' שלא לנסות להבין ולחשוב – אין לו שום בעיה עם זה. אדרבא יודע הוא שאם היה זה לטובתו בודאי שהבורא יתברך לא היה מונע ממנו את הידיעות הללו. וכשם שקיבל שכר על הדרישה כך יקבל שכר על הפרישה. וכבר נפלו בזה הפח כמה וכמה שלא הדריכו נפשם בכך, וכתבו כמה דברים שאין ראוי להעלותם על הכתב כדי לנוסת ליישב עכ"פ ע"פ שכלם הגס, והניחו הנחות וכו' עד שלא נמלטו מקיצוץ בנטיעות רח"ל.

לכן מה טוב ללומד הנעים שקודם כל לימודו יאמר בפה מלא - הריני לומד לימוד זה כדי לעשות נחת רוח לבוראי שציווני על כך! וימלא נפשו בשמחה גדולה על הזכיה לעמוד ולהשכיל בדברים שהם כבשונו של עולם, כדי לידבק בו יתברך כראוי, וימלא יראה ובושה מלפניו כבן כפר עני ואביון ובער מדעת, שבחר בו המלך להיות מקרוביו ואוכלי שולחנו. ותמיד יתן שבח וברכה לבורא כל על הזכות שנפלה בחלקו. (ובענין חשיבות הלימוד הזה יובא בהמשך כמה מאמרים מעוררים).

וכאן אתחיל לכתוב בס"ד על מה טוב לימוד זה ומה השייכות שלנו אליו. הנה לצורך זה הענין צריך להאריך מעט והוא דבר יסודי מאד, ובעזה"י כל מי שיכונן את לימודו על הידיעות הללו שיבוארו, יוכל לעמוד על בירור הדברים בצורה טובה.

ראשית כל צריך לעמוד הלומד על הנדון המפורסם - מהי תכלית הבריאה ? ולפני שנכנס לתחום זה צריך לדעת שכל השאלה הזו אינה עוסקת בטעמו של המאציל מצד עצמו למה הוא ברא את מה שברא, אלא בתכלית הבריאה - למה היא עומדת. לפי שכל עסק במאציל עצמו מלכתחילה נדון לכשלון חרוץ, שאין אדם שכל השגתו בגבול, יכול לידע מעצמותו מאומה. ולכן מלכתחילה צריך ליתן גדר וגבול לזו השאלה ג"כ, שאין טעמו של המאציל עומד כאן כנדון, אלא בטעם המגולה לנו כנבראים מהי תכלית הבריאה מצדנו כפי השגתנו וקבלתנו.

וכבר נודעת התשובה הכללית שהבורא יתברך ברא את העולם כדי להיטיב לבריותיו. אבל כאן מתעוררת שאלה (ג"כ מפורסמת) דא"כ למה לא ברא את האדם במצב שלם מלכתחילה בלא שיצטרך לעמוד בכל כך נסיונות ומצבים קשים, ותיכף היה נכנס שלם לגן עדן ונהנה מזיו שכינתו ? לזה ישנו תירוץ - כדי שלא יקבל נהמא דכיסופא. פירוש, כל המקבל מחבירו דבר שלא מכח פעולה כלשהיא רק במתנת חנם, תמיד יהיה באותה מתנה טעם מר של בושא, או כלשון הירושלמי (ערלה פ"א ה"ג) - מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי ביה. היינו מי שמקבל דבר שאינו שלו - מתבייש להסתכל בפני הנותן. וכדי שהשכר יהיה שלם הניח הבורא את המציאות במצב של בחירה וקושי כדי שעל ידי ההתגברות של האדם יעשה הוא כזכאי לקבל שכרו בדין ולא בחסד. אכן בזה הדבר ישנו ענין נוסף פנימי יותר וצריך לתת עליו את הדעת. ואביא בכאן את לשונו של הרמח"ל בדרך ה' (פרק ב) וז"ל

הנה התכלית בבריאה הי' להטיב מטובו ית"ש לזולתו. והנה תראה כי הוא לכדו ית"ש השלימות האמיתי המשולל מכל החסרונות, ואין שלימות אחר כמוהו כלל. ונמצא שכל שלימות שידומה חוץ מהשלימות ית"ש, הנה איננו שלימות אמיתי, אלא יקרא שלימות בערך אל ענין חסר ממנו, אך השלימות בהחלט אינו אלא שלימותו ית"ש. וע"כ, בהיות חפצו ית"ש להטיב לזולתו, לא יספיק לו בהיותו מטיב קצת טוב, אלא בהיותו מטיב תכלית הטוב שאפשר לברואים שיקבלו.

- בנקודה זו יש להתבונן בנאמר. כל תכני החיים שלנו מבוססים על מציאויות של שלמות וחסרונות, מי יותר ומי פחות. ישנם דברים נכספים שהם בעינינו שלמים וראוי להשיגם (אם גשמיים או רוחניים) וכל מה שיש לאדם שלמות בדבר מסוים הרי הוא שמח בו ומאושר. אמנם כל אופני השלמות שבעולם אינם אלא צללים כהים ודוגמיות בלבד למציאות שנמצאת מעל עולם זה. גם אותם השלמויות שבעולם שלמעלה ממנו אין זה סוף הדרך, אלא ככל שנרחיב בדעתנו את מושג השלמות למעשה לעולם לא נגיע עד תכליתו. דומה הדבר לילד שקנו לו משחק יקר ערך, שברגע שבו הוא מקבלו - אין מאושר ממנו. הוא בטוח שאושר זה הינו תכלית האושר עלי אדמות. אבל ככל שגדל הוא מבין שצמצוע אינו באמת כפי מה שחשב ודברים אמיתיים חדשים צצים לפניו - אשה, בית, ילדים וכו' כל גיל ומשאת הנפש שלו. למעשה המציאות עומדת תמיד בתנועה של שכלול ונוצרים כל העת צרכים חדשים הגורמים לביקוש חדש ולהשתנות. סוד שורש כל זאת אינו אלא מה שכל כללות הבריאה שאין אדם בעולם שיכול לעמוד על גדלה למעשה - נבראה במצב חסר. אפילו שנאני שחק וחיות המרכבה, וכן העולמות הטמירים שלמעלה מעלה מזה חסרים הם שלמות, שנמצאת אך ורק בבורא בעצמו, ורק ממנו יכולה השלמות לבא. ניקח לדוגמא את עצם כח החיים. למעשה הוא הכח הפנימי העמוק ביותר שמזיז דברים. ככל שמציאות החיים גבוהה וחזקה יותר כך גם נגרם לאדם שמחה ועונג. אפילו בגשמיות של הגוף בשעת עסק היחוד ליצירת חיים כיון שמעשה זה ממשיך חיים חדשים כרוך התענוג בעקבותיו. אמנם אין האדם בדרך כלל מכיר בתהליך הפנימי הזה, אבל לעתיד כשיוסר המסך המפריד בין ההכרה שלנו אל האמת של המציאות ונשיג שהוא הוא חי החיים ממילא כל נקודה של קירבה יותר גדולה אליו תתן אור וחיות שאין לו ערך ויחס עם כל תענוג המוכר לנו. כך

שבסיכום הדברים צריך האדם ליתן בדעתו את העובדות הללו כדי להבין עם מה ומי יש לו עסק – עם השלמות בעצמה – הבורא יתברך חי החיים!!!

ובהיותו הוא לבדו ית"ש הטוב האמיתי, לא יסתפק חפצו הטוב אלא בהיותו מהנה לזולתו בטוב שהוא עצמו שהוא בו ית"ש מצד עצמו, שהוא הטוב השלם והאמיתי.

– היינו שהחפץ של הבורא יתברך שהוא שלם בכל השלמות שאפשר לדמיין ומעבר לכך, גם הוא בעצמו שלם, לפיכך אין להקב"ה נחת בהיותו מיטיב מקצת טוב, אלא חפצו הטוב להיטיב מאותה טובה שאין למעלה ממנה. ואותה הטובה למעשה היא הענקת הטוב של הבורא עצמו! מי שקורא דברים אלה ומבין עד כמה א"א להבין את המרחק האין סופי שבין מציאות של בורא לנברא, חייב להתמלא בפליאה עצומה על גודל עוצם אהבת השם לנבראיו בכלל ולישראל בפרט. הקריאה של נתונים אלה כנתוני מחשב היא עצמה הראיה לחוסר ההבנה באמת. וארחיב בעזה"י מעט את הדבור בנושא יקר ועיקרי זה. הנה כשבאים להתבונן על סיבת יציאת כל המציאות מהבורא יתברך א"א שבאמצע הדרך יכנסו תהליכים שאינם עומדים תחת אותה הסיבה, שהרי אין למציאות כל אפשרות להמצא כי אם בכח רצונו יתברך המעמיד את כל ברצונו. וא"כ כיון שאין לבורא יתברך שום ענין להמציא את הכל חוץ מהרצון של ההטבה השלמה והאינסופית, א"כ גם במקום שנדמה לנו שהרע שולט ח"ו וכו' ודאי וודאי שאין כך הם פני הדברים, שהרי אין לשום נברא בעולם וכל שכן לרע מקום לקיום עצמי כלל! רק מה, עינינו טחו מראות את הטוב הגנוז בכל נקודה ואפילו השחורה ביותר. וכל מחשבה לא כזו למעשה פוגעת בעצם נקודת האמונה בתכלית בריאת שמים וארץ. ההתעמקות בתכלית המציאות שהיא ההטבה השלמה שרק הבורא יתברך יכול לחולל אותה, מביאה מזור עכשוי לכל תחלואי הזמן ומאורעותיו, וגם עקירת הבהלה מהמות והתהליכים שבעקבותיו שריבויים קשה להתקדמות רוחנית כלשהי, שהם אינם אלא תהליכים שהבורא יתברך בעצמו שם בראותו שאין טוב למעלה מזה להביא את החיים המושלמים לנצח נצחים.²

והנה מצד אחר, הטוב הזה א"א שימצא – אלא בו. ע"כ גזרה חכמתו, שמציאות ההטבה האמיתית הזאת, יהיה במה שיתן מקום לברואים לשיתדבקו בו ית"ש, באותו השיעור שאפשר להם שיתדבקו. ואז נמצא, שמה שמצד עצמו א"א שיתוארו בשלימות ית"ש, הנה מצד התדבקם בו, יגיע להם באותו השיעור שאפשר ליתאר בשלימות שהוא ית"ש – מצד היותם מתדבקים בו, וימצאו נהנים בטובה האמיתית שהוא בערך שאפשר להם ליהנות בה. ונמצא היות כונתו ית"ש בבריאה שברא, לברוא מי שיהיה נהנה בטובו ית"ש באותו הדרך שאפשר שיהנה בו.

– היות ומציאות השלמות והאחדות הינם דבר אחד, א"כ א"א שיהיה נברא שלם כשלמות בוראו, שאז יחזור להתכלל בו יתברך ושוב אין כאן בורא ונברא. לכך הניח הבורא גבול שבו מציאות הנברא מצד אחד לעולם לא תגיע לשלמות הבורא בעצמו, ומצד שני תהיה תכונתו להיות הולך ונדבק הולך ומשתכלל ומעצים ע"י זה את שלמותו עד אין סוף. והוא הוא השכר לעתיד לבא.

ואולם גזרה חכמתו שלהיות הטוב שלם, ראוי שיהיה הנהנה בו בעל הטוב שהוא – פירוש מי שיקנה הטוב בעצמו, ולא מי שיתלוה לו הטוב בדרך מקרה.

– הנה פה מגיעים אנו לעיקר גדול. סוד השכר אינו בא במהלך חיצוני אלינו, אלא בא מצד הנבראים בעצמם. היינו שכבר כתב לעיל שהדביקות בו וקבלת השלמות ענינה השכר בעצמו. אבל לזה היה יכול להיות מהלך

² ואעתיק לך דברי הראי"ה קוק זצ"ל בשמונה קבצים אות תשב. "התענוג הנפלא של תחיית המתים, באור החיים של עדן העליון של טל אורות טלך, הוא משעשע את הצדיקים ומשמחם בשמחה עליונה תמיד, עד שכל ההפסקה שבין ההוה להעתיד הגדול הזה, וההרפתקאות שבינתיים, אינה נחשבת אצלם למאומה, ובטלים הם ממש כניצוץ קטן לפני גלגל חמה. וכל אור גדול זה הושיטו לנו אבותינו בתיקון ברכת תחיית המתים בתפילה. ועם כל גדלו וזהירו של תענוג עליון זה, כלא הוא נחשב לגבי ציור התענוג והשלמות של דעת עליון שבעליונים. זהו סוד חפץ ד' ואהבתו, שצדיקים קשורים בו, וכל נשמת ישראל בו דבקה, וכל התמצית של האורה האלהית, המחיה את כל הבריות ומתקנתם לסעודה העליונה, שם היא שרויה. ואלו הצחצחות מתמלאים תמיד שעשועים נפלאים, מלאי הוד ועדנים, גוונים מגוונים שונים זה מזה, ומשפיעים ומפיעים בשפעת נחלים גדולים וימים רבים ואדירים זה על זה, וזכרם מתוק ונעים, מתוקן ומקובל, פותח שערי חסד ורחמים, אורה וישועה לעד." עכ"ל.

שבו סיבת הדביקות היה מצד הבורא בלבד, כשהנברא רק ממתין לשפע שיפול עליו. בעוד שבאמת אין זו קבלה נכונה ושלמה (וממילא חסרה – שאין זה רצונו באמת) ולכך צריך שסיבת הדבקות תבוא גם מצד הנברא בעצמו שסיבת דביקותו בבורא יתברך תהיה מצדו עצמו. וכדלקמן.

ותראה שזה נקרא קצת התדמות, בשיעור שאפשר אל שלימותו ית"ש. כי הנה הוא ית"ש שלם בעצמו ולא במקרה, אלא מצד אמיתת ענינו מוכרח בו השלימות ומשוללים ממנו החסרונות בהכרח.

– ברוחניות מציאות הקירוב והריחוק אינם אלא תולדה של דמיון ושוני. וכמו בעולמנו שאנחנו אומרים על שני אנשים שהם דומים בתכונותיהם הנפשיות שהם מאד קרובים למרות מרחקם הפיזי. וכן להפך, אנשים בעלי תכונות הפוכות נגזרים כמרוחקים זה מזה. וכך גם במציאות של הקורבה והדבקות בבורא יתברך, כיון שהניח את סיבת הדבקות בנברא, ממילא עשיית הנברא את עצמו בעצמו כבעל שלימותו בבחירה וחפץ בזה נעשה הוא דומה במקצת לבורא יתברך. וכפי שיתבאר עוד להלן.

ואולם זה א"א שימצא בזולתו שיהיה אמיתתו מכרחת לו השלימות ומעדרת ממנו החסרונות. אך להתדמות לזה במקצת, צריך שלפחות יהיה הוא הקונה השלימות שאין אמיתת ענינו מכריח לו, ויהיה הוא מעדיר מעצמו החסרונות שהיו אפשריים בו.

– היינו שסיבת שלמות הבורא יתברך אינה באה לו מצד אחר ח"ו אלא הוא הוא סיבת שלמותו. לפיכך, כדי להמציא נברא שיעמוד בדמיון מה אל ענין זה, מוכרחת הבחירה להופיע בתתה לאדם את האפשרות החופשית לחלוטין לגלות בעצמו את שלמותו, ובזה גם בו יאמר שאין סיבה חיצונית לשלמות שבאה בבחירתו אלא כל כולה אינה מצד עצמו בלבד.

ע"כ גזר וסידר שיבראו עניני שלימות ועניני חסרון, ותברא בריה שיהיה בה האפשרות לשני הענינים, ויותנו לבריה אמצעיים שעל ידם תקנה לעצמה את השלימות ותעדיר ממנה את החסרונות, ואז יקרא שנתדמה במה שהיה אפשר לה לבוראה, ותהיה ראויה לידבק בו וליהנות בטובו.³

והנה כאן צריך להוסיף ולומר שכל מה שנאמר בענין מה שהאדם מצד עצמו צריך שיהיה בעל טובו אינו חוזר רק לסוגית העמל והיגיעה וכנגד זה השכר שבא בדין, אלא גם בצורת ואופן הגעת השכר. היינו, שכיון שעצם השכר הוא הדביקות בו יתברך, הניח הבורא יתברך בבריאת עולמו יסוד שבו סדר ההתדבקות בו יתברך יהיה מכח והשגת הנברא בעצמו. היינו שאין העבודה והשכר ב' ענינים שונים כמו בעבודה של בני אדם במפעל שבו אין קשר בין מה שעשה למשכורת שקבל חוץ מההסכם עם המעסיק שבתנאי זה וזה יקבל שכר כך וכך. אלא שהעבודה של הנבראים תהיה בגוף השכר עצמו – ההתדבקות בו יתברך. משל לאדם ששכרוהו להרים משאות מהנמל אל ביתו עצמו. וכששאל מה השכר על כך אמרו לו שהשקים מלאים כל טוב וזה יהיה שכרו. . .

והנה המתבונן בלימוד הסוד יראה עסק שלם בכל מיני עולמות ופרצופים וסדרים העולים למעלה למעלה ויורדים עד לעולמנו. ובתחילה לפעמים נדמה שיש בדבר קצת עזות להכנס לפני ולפנים לידע האידך ברא את העולם ואיך משפיע בו ובאילו סדרים, כי מי הוא זה שיבא אחר המלך לאמר מה פעלת ואיך. אלא צריך לדעת שהיא הנותנת, שאכן הבורא יכל לברוא עולם בלא שום הסברים על סדר יציאתו מהעולם אל הגילוי, ולאחר שנות העבודה היה

³ להשלמת הענין מובא כאן המשך דבריו שם - ואמנם מלבד היות הבריה הזאת שקנתה השלימות ראויה לידבק בבוראה ית"ש מצד התדמותה לו, הנה ע"י קנותה השלימות לה, נמצאת מתדבקת והולכת בו. עד שסוף קנותה השלימות והמצאה מתדבקת בו - יהיה הכל ענין אחד. וזה כי בהיות מציאותו ית"ש השלימות האמיתי כמ"ש, הנה [כל] מה שהוא שלימות אינו מתיחס אלא לו כענף אל השורש. כי אע"פ שאינו מגיע אל השלימות השרשי, הנה המשך ותולדה ממנו הוא. והנה תראה כי השלימות האמיתי הנה הוא מציאותו ית"ש, וכל חסרון אינו אלא העלם טובו ית"ש והסתר פניו. ונמצא שהארת פניו ית"ש וקרבנותו תהיה השורש והסבה לכל שלימות שתהיה, והסתר פניו השורש והסבה לכל חסרון, אשר כשיעור ההסתר כך יהיה שיעור החסרון הנמשך ממנו. וע"כ הנברא הזה העומד בשיקול בין השלימות והחסרונות, שהם תולדות ההארה וההסתר, בהתחזקו בשלימויות והקנותם אותם בעצמו, הנה הוא אוהו בו ית"ש, שהוא השורש והמקור להם. וכפי מה שירבה בשלימויות, כך הוא מרבה האחיזה וההתדבקות בו. עד שבהגיעו אל תכלית קניית השלימויות, הנה מגיע אל תכלית האחיזה וההתדבקות בו ית"ש ונמצא מתדבק בו ית"ש ונהנה בטובו ומשתלם בו והוא עצמו בעל טובו ושלימותו.

האדם עובר לעולם אחר שהוא עולם השכר ותו לא. אבל כיון שהיה הרצון מלפניו שהאדם ישיג טובו גם מכח עמלו וגם מכח פעולתו גופא – לפיכך ברא הבורא בריאה בסדר ובדרך כזו של הדרגה, ע"פ שכל שנברא יכול לעמוד עליו, וברא אח"כ את האדם ונתן בו חכמה לעמוד על אותו הסדר של יציאת המציאות כולה בכלל והאדם בפרט מן הבורא יתברך שמו, עד שנכון לומר שעצם ההשכלה בסדר יציאת המציאות מהבורא יתברך – היא היא אותו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שעל ידה ישיג המשיג את הקשר והדביקות בבורא, שזהו עצמו השכר העצום והנפלא.

וכאן ישנה נקודה נפלאה שצריך לתת עליה את הדעת – מהו באמת כח הדעת שבאדם. נפתח בשאלה קצת מוזרה לצורך הענין – כשחתול מסתכל על חמור מה הוא רואה? (הכל בדרך משל כמובן – מעולם לא חוויתי את זה) התשובה לצורך הענין – חתול ענק! למה? פשוט המוח החתולי שלו לא מכיל דבר מעבר לעולם החתולים. וכן הוא להפך – החמור המתבונן על חתול יראה לפניו חמור קטן. אם כך הם פני הדברים מדוע אדם שמסתכל על חתול או חמור או כל דבר אחר משיג אותם בעצמם? התשובה לזה נעוצה בכך שהאדם בבריאתו נאמר בו 'נעשה אדם' היינו שהקב"ה נטל מכח כחות הנבראים תמציתם ונתן בנברא ששמו אדם, ונתן גם הוא מעצמו דבר – ויפח באפיו נשמת חיים! וכך הולך הוא האדם בעולם ומסתכל סביבו וכל מה שרואה מחוצה לו משיג הוא אותו מכח אותה תמצית של אותו הדבר בנפשו – והיא היא הידיעה (ל' חיבור). ואם נמשיך את הקו בזהירות, נאמר שהשגת איש הישראלי בבורא יתברך תהיה ג"כ על זו הדרך – כפי נשמת אלוה שמשגי בקרבו! ובין היתר לימוד זה כולל בתוכו את הידיעות הנכבדות על ידיעת האדם את עצמו בחיצוניותו ופנימיותו וכו' כדי שבבירור ידיעות אלו יוכל לעמוד על סוד קונו במה שניתן.

ענין נוסף שקיים באמור לעיל הוא שדרך ההתקשרות של אחד יחיד ומיוחד שאין לו סוף ותכלית, לעולמות שהם כולם בנויים על גבולות, בא בסדר הדרגה, שכדי שנוכל להבינה המציא הבורא יתברך את אותו סדר באדם עצמו ממש, כך שבעמדו על אותם הסדרים בו עצמו, יוכל להקיש מן המצוי בידו ושכלו אל מה שמעבר לו. אחת מהדוגמאות היא הדרך שבה האדם מתגלה ונודע לסובבים אותו. אם נתבונן בזה נראה כי אילולי הדיבור והמעשים שלנו לא היינו נודעים כלל לזולתנו, וזה פשוט. אבל לדיבור קדמו תהליכים בנפש שגרמו לה להתגלות, והם הרצון המחשבה וההרהור שהם תהליכים פנימיים שמתחילים במציאות מאד פנימית ומופשטת, ועוברים מעין 'עיבוד' עד שמגיעים לדיבור או מעשה המגלים את מה שבפנימיותנו. אם נדע לעמוד נכון על אותם השלבים והיחסים שביניהם וכו' נוכל לעמוד גם על סדר היציאה של הבורא מהעלמו אל הגילוי. דברים אלה קצרים המה אבל מכילים המון ידע בהמשך, והסבלן ירויח.

לא להגשים!

אחרי כל זה צריך להקדים הקדמה יקרת הערך וחשובה עד מאד. והיא שכל הסדרים שנגלים לעינינו שמתוכם אנחנו עומדים על אותם הסדרים שבעולמות הרוחניים, מצד אחד הם מדויקים להפליא וכל עולם תחתון נגזר מהעולם שמעליו וכן הלאה כך שכל הסדרים באמת עומדים הם מלמטה עד לעליונות שבמציאות. אבל, צריך לדעת שאיכות המציאויות שבעולמות הרוחניים – זה אינו מושג לנו בשום פנים ואופן כלל ועיקר!!! לדוגמא – אדם החושב לבנות לעצמו בית, והינו אדם חכם מאד ובעל דמיון מפותח, כך שלמעשה אינו משתמש כלל עם נייר כדי לשרטט לעצמו את תכנית הבית. אחר שגמר לחשב בדעתו איך וכיצד, מרים טלפון לחבירו שישרטט לו את הבית כפי ההוראות שיאמר לו. יושב לו החבר ומתחיל לשרטט במדויק פרט אחר פרט, עד שלבסוף נמצא ועומד לו שרטוט שלם של כל הבית, מוצאיו ומובאיו. לאחר מכן עוברת התכנית ליד הקבלן והלה בונה את הבית כפי התכנית שקבל. א"כ נמצא כעת שהיו ד' בתים – במחשבתו של המזמין, בדבורו אל החבר, על גבי הנייר, ולבסוף – בשטח. הנה כל אותם הבתים הם למעשה בדיוק אותו הבית, אבל מציאותם שונה בתכלית. וכך הוא כן בדיבורינו לגבי עולמות של מעלה כפי ההסתכלות שלנו במציאות שלנו למטה.

ואעתיק לך בענין זה מש"כ האדמור מקאמרנא (נתיב מצותיך נתיב היהוד שביל השני אות ט) וז"ל "והוא מצוה גמורה לידע שיש שם מציאות אלוה אחד יחיד ומיוחד ה' הוא האלהים, נשגב ונעלם נגלה ומצוי ונעלם ונסתר. אבל מהותו, שהוא מה הוא כליו ושמותיו ויחודו וזיווג המדות זכר ונקבה דין ורחמים פנימיות וחיצוניות פנים ואחור - הכל מצוה לחקור מציאותן כמו שנבאר לקמן ממרן האר"י, אבל לא מהותן באין פנים, והוא איסור גמור. והמדמה איזה ענין ותפיסה גשמיות בספירות, כופר יקרא, אלא [צריך] להניח חיוב מציאתן שיש מציאות אורות נעלמים, שעל ידם ויחודם פועל האין סוף דין ורחמים שכר ועונש והמשכות שפע ואור וחיות לכל הנבראים, אבל לא תשיג שום מהות ולא תדמה בנפשך שום דמיון קטן וגדול. אף שאמרה תורה 'אש אכלה הוא' (דברים ז, כד), הוא לערכנו לחושים הגשמיים כינוי מדת מלכות צדק, שכולה מלאה גבורות ודינים ואש, שאש מושג בחושים שלנו על דין וגבורה, וכן 'לא תבערו אש' (שמות לה, ג) דרשו ופירשו (סנהדרין לה:): שלא לדון שום דין בשבת, לא מלקות ולא מיתה, אבל מהות הגבורות ומהות מלכות אף שהוא אחרונה, לא יושג לנו חלילה כל ימי היותנו בחומר הזה, ואף בגן עדן התחתון, ואפשר באלף השביעי תושג אצלנו מעט רמז מהות הספירות ומהות הנפשות. ואתה בן אדם, מהות נפשך הקשורה בכ אינך יודע, ואיך תחקור במהות אלהותו חלילה, חלילה וחלילה, חלילה לחקור מהות של אש, ולצייר שום ציור של אש חלילה. ראה אחי, הזהרתיך וחוס על נפשך. וכל הנביאים שדימו עין יד רגל ירידה עליה בבורא, באמת יש מציאות עין ואוזן ופה וריח, 'היוצר עין הלוא יביט' עינא טבא, עינא פקיא, רחמי אשגחוטא (זוהר ח"ג קטט:), אבל לא יושג לנו כלל שום מהות בעינים אלו ובאזנים ובדבור שלו, וטיפה סרוחה ליחה מוסרחת חומר עכור חשך, ירצה להשיג שום ענין במהות אלהות?! חלילה חלילה, השמר בנפשך. ואז תתענג על השם בלימוד שתלמוד בשיעור קומה של יוצר בראשית, ותייחד היחודים, תזדכך וזיכוך רב וקדושה נפלאה, ולהתענג ענג גדול בהרגש רב ובעילוי יתירה תענוג ואור ממשי, עולמך תראה בחיך, 'לחזות בנועם השם ולבקר בהיכלו', ובלבד בקדושה ובענוה. וכן אסור לשאול איך הוא צורתו ידיו ורגליו ועיניו וכנפי נוצתו, ובכל נוצה אלפים ורבבות נשמות, הכל יש בודאי מציאות במציאות עליון, ראש ועין יד ורגל חטם ופה ואזן ומוחין גדלות וקטנות עיבור ויניקה. וכל זה ידוע לנו שיש מציאות אורות ושמות נעלמים הנקראים ראש ועין, אבל חלילה לצייר שום צורה בחומר המעוכר והמגושם שלנו, כי זה הוא כופר בעיקר, ואין לו חלק באלוה ישראל ליתפוס שום ציור, אבל הוא שומע ורואה וסופר ומונה, מעניש ומשכיר, אני יהוה אני הוא ולא אחר לית אתר פנוי מניה ממש, 'בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', ב"ה וב"ש עדי עד. עכ"ל.

נמצא לסיכום שלימוד הסוד מושתת על סדר יציאת הבריאה והנבראים מהבורא, שידיעה זו בעצמה משמשת כהגשר לחבור שלנו אליו – והחכמה תחיה בעליה. דברים הללו באו כאן בקצרה ובעזה"י בהמשך הם יעלו שוב ושוב עם תוספות של משלים וכו' עד שברבות הידיעות תתגבש ההכרה בדברים הללו וחיוניותם.

הקדמה קצרה בענין סגנונו של הלשם.

צריך ללמוד להכין את עצמו בבואו ללמוד את כתבי בעל הלשם – לחזרות. היינו, שסגנונו של בעל הלשם היה לחזור ולשנות שוב ושוב את הדברים למרות פשיטותם, כדי לחקוק את ציור הדברים בדעתו של הקורא. לפעמים הדברים מייגעים אבל לאחר הספק של כמות גדולה, מכירים בחשיבות החזרה. אז נא להתאזר גם בסבלנות, ובסוף הכל משתלם.

שער א

פרק א.

יסוד החכמה ושורש הקבלה אשר דיבר נר יהו"ה אר"י לוריא הקדוש ידיד מבטן אל התלמיד ישר נאמן ותיק. איש חיים דודינו. זכר שניהם לברכה לחיי העולם הבא. לידע ולהודיע כי יהוה אלהינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב אלהי ישראל, הנה הוא לבדו ברצונו הטוב המציא כל הנמצאים וברא כל הנבראים ויצר ויוצר כל היצורים ועשה ועושה כל המעשים, מהוה הכל בכל עת [ר"ל שכל המציאות כולה מעת שהמציא אותה וכל זמן קיומה, הנה כל התהוותה תמיד הוא רק ממנו שהוא נושא אותה תמיד בכל מלואה] ומשגיה בכל בלי הפסק, ומנהיג את הכל תמיד רק הוא לבדו, ואין שום דבר בלעדו מאומה כלל. שמו נכתב בשם יהוה ונקרא בשם אדני.

הנה בכאן פתח שעיקר הלימוד הוא על עצם המציאות הנגלית לעינינו – מהיכן יצאה ועל מה עומדת ועל פי מה מתנהגת. היינו שאם נבא לדון על כלל הגילויים הנראים לעינינו מתוך העולם על השי"ת, הנה נבחין במציאות ב' חלקים יסודיים שהם כוללים את כל מה שאנחנו משיגים – עצם הנבראים (דומם צומח כו') וההנהגה בהם – כל מה שעובר עליהם מקרים ממקרים שונים. ואמונת ישראל היא שכל הנמצא נמצא ברצונו – היינו שמשך המציאות לכל נמצא ממנו מתחיל בסוגית הרצון שהרצון הוא עצמו עצם כח הקיום והחיות דכל נמצא – חיים ברצונו. וכן פעולת כל הנמצאים אינה אלא מכה גזירת מלך מלכי המלכים.

והנה הוראת העיקרי דהשם הויה הוא – נמצא קיים, ור"ל שמציאותו הוא בהוה תמיד ואין במציאותו עבר ועתיד.

ענין הזמן אינו המקום להאריך בו כעת אבל משהו נאמר בו. הנה כשהיינו ילדים לפעמים יצא לנו לחשוב שבהליכה בלילה הירח הולך אתנו. אבל האמת היא שהירח היה נמצא מעל כל המקומות שאנחנו התקדמנו אליהם אח"כ. רק החידוש היה לעינינו כאילו כעת הוא מופיע פה ופה. וכך גם מציאות האלקות שאינה במקום חווית הזמן שהוא לעינינו, שאנחנו העוברים מנקודה לנקודה בזמן וחווים אותה כדבר מציאותי כאילו הכל נמצא אך ורק בהוה ואין עבר או עתיד במציאות. אבל האמת היא שכללות הזמנים המה כדפי הספר שכולם נמצאים בכל רגע, רק חווית הקורא היא משורה לשורה. ובבורא ית' מה שאומרים עליו היה הוה ויהיה אינו כמו המציאות שלנו העוברת את הזמן אלא מציאותו אחת בכל הזמנים.

וכן יש בו ג"כ הוראת מהוה על שם שכל ההתהוות הוא רק ממנו ותלוי לעולם רק בו שהוא נושא אותם בכל מלואם כנזכר.

הנה כח ההתהוות אינו נבחן אצלנו, שאין אנו משיגים את כח הבורא יתברך המהוה כל נברא, וכל ידיעתנו בכך אינה אלא בכח האמונה שכך נמסר לנו ממרע"ה. אבל לעתיד לבא אכן נשיג את הדבר איך הוא יתברך שמו מקור ומעמיד לכל מציאות וכמ"ש וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר – היינו שכל נמצא נמצא במאמרו, ודבר ה' הוא הכלי להכלת הכח להמציא כל נמצא, וכח הדבור עומד ביסוד כל הברואים לקיימם, ולעתיד נראה את אותו מאמר 'פי ה' דבר' איך שהוא המקיים הכל ואמנם אין אנו משיגים בפועל את כח הבורא בכל נברא, אבל יש משהו שכן יש לנו בו איזה תפיסה, וזהו ענין הכבוד והבזיון אשר לבני האדם. ואבאר בס"ד, הנה כל אדם בורח מן הבזיון כברוח מן האש עד כדי כך שהוא מוכן למות ולא להתבזות בזיון גדול. וכן הביקוש אחר הכבוד יכול להעביר אדם מעברים של סכנות וכו' וכל זה בעבור הכבוד. והטעם הפנימי לכל זה הוא שכל נברא משיג שבעצם מציאותו אין לו קיום עצמאי וסיבת עצם מציאותו תלויה במשהו שהוא מחוץ אליו – הבורא יתברך. ולכן כשמבזים את האדם למעשה מוציאים לפועל את

אותה הנקודה שבה המודעות הפנימית אוחזת בחזקתו של הנברא מצד עצמו, והוא הקושי שבכל בזיון. (בושה מלשון 'ייבוש' וכלימה מלשון 'כלום'). והכבוד הוא ההיפך – שנותן למקבל הכבוד תחושת יישות ומציאות. והאמת היא שאין הכבוד ביסודו שלילי, רק המשקל בין הטוב להרע בכבוד תלוי במקור הכבוד. היינו, שהצדיקים מבקשים כבוד – אבל מהשי"ת. וגם שכרם לעתיד לבא מוגדר כך – כי מכבדי אכבד ועוד. אבל הרשעים מבקשים את הכבוד מהנבראים, וזהו איננו כלום. נמצא שאע"פ שאין אנו משיגים את כח הבורא בהתהוות כל נמצא מ"מ ביתר וחסר בתחושה הנפשית של המציאות וההעדר – בזה כן יש לנו איזו תפיסה. א"כ בזה אפשר לשער משהו מן המשהו בשכר שלעתיד לבא שבו יבואו הצדיקים להשיג את שרשם במאציל העליון בקיום אין סופי הולך וגדל.

והנה על שם ההתהוות שהיא בזמן ונבחן בעבר והוה ועתיד הנה נקרא הוא ית"ש ג"כ בשם תואר היה והוה ויהיה שהם אותיות ג' היות אמנם עצמותו ית"ש הוא באמת תמיד בהוה והוא הוראת העיקרי דשם הויה ב"ה. והוראת דשם אדני הוא אדון הכל שהוא משגיח בכל ומנהיג את הכל והוא בוחן ודן את כל המעשים כל מה שנצרך להעשות בכל הנמצאים כולם בקיומם והנהגתם שבכל עת. דבר זה חוזר על עצמו בהמון מקומות – שכינויי של הבורא יתברך חוזרים להורות עליו מכח מה שעשה ופעל. לכך כיון שהוא פועל בנבראים שהם בזמן דעבר הוה ועתיד לכך גם הוא חוזר להיות מכונה – היה הוה ויהיה. וכן מכח הנהגתו בדין את הבריאה חוזר הוא להיות נקרא 'אדני' וכאמור.

פרק ב

והנה כל הגילויים הללו אשר נתגלה אלינו בכל זה הנה הוא רק ע"י שהמציא את כל המציאות, אבל זולת המציאות הנה הוא פשוט באחדות פשוטה בתכלית הפשיטות, ואין לו שום גילוי בשום שם ותואר כלל, ואין בו שום תפיסה כלל בשום דיבור ושם ומלה ובשום אות ונקודה, כי הרי כולם הם בהוראת גבולי עכ"פ, ובאחדותו הפשוטה הנה הוא משולל מזה בתכלית השלילה.

אפשר למצוא את ההמחשה לכך במציאות הנראית לעינינו שממנה נוכל להבין את הענין. הנה, אם נתבונן נראה שאין אדם בעולם שראה מימיו אור! ואם תרצו גם אין אדם בעולם שראה כלי או חפץ! ואם תאמר א"כ מה אנחנו כן רואים? התשובה לכך – את החיבור שבין שניהם. ואסביר, הנה כשאדם מחזיק במקום חשוך פנס לייזר ממנו ואילך, אזי אם האויר נקי לא יראה שום דבר. ורק אם ישנם חלקיקים של אבק או עשן יראה הקו של האור. והיינו שאור לבד אם אין לו דבר שיתלבש בו ויחזור לעינינו – א"א לראותו כלל. וכן חפצים שנמצאים בחשך מוחלט א"א לראותם. וכל מה שאנחנו קולטים מהסביבה ע"י האור הוא התוצאה של התלבשות האור בחפצים שממולנו. ודבר זה נגזר ממצאות האורות העליונים שבלא הגבלתם בכלי והתלבשותם בו – לא היה להם כל גילוי. ולמעשה בכל מקום שבזהר הקדוש מוזכר ענין של תיקון ('עד לא אתקין תקונו') הכונה היא צמצום האור בלבוש והמעטתו כדי שיוכלו התחתונים ליהנות ממנו ולקבלו. וכך מתבארים הדברים הללו בכאן – שכל הדבורים עליו יתברך אינם אלא במסגרת הצמצום וההגבלה של העולם וכליו. אבל למעלה מכל צמצום והגבלה, שם לא ניתן כלל לומר בו שום דבר, או אפילו לרמוז בו איזה רמז של מילה אות או נקודה.

עוד צריך לדעת שכל ענין כח התפיסה שלנו, בנוי על כך שהשכל של המשיג מקיף את הדבר המושג וכולל אותו, וע"י כך יכול להבינו ולהגדירו. אבל במצב שאין השכל יכול להקיף את הדבר שוב לא שייך בו השגה. וכמשל האדם העומד מול גורד שחקים ואיננו יודע מהו, רק צריך להתרחק כדי להכיל אותו בראייתו ואז לדעת את גדלו וכו'. וכך הוא בבורא יתברך שכדי להשיגו צריך המשיג להקיף כביכול את הבורא יתברך בעצמו – וזה לא שייך כלל, ולכך משוללת בעצם כל אפשרות להשגה בבורא משום צד שבעולם.

והרי הוזה אמתת פשיטותו נעלם בתכלית ההעלם, ואי אפשר לדבר ולהרהר בענין אמתתו ושלימותו אשר זולת המציאות אלא רק בדרך שלילה לבד. היינו לשלול מאמתת עצמותו ופשיטותו כל ענין גבול ותמונה ודמיון.

כאן צריך לידע כי האזהרה בזה חמורה מאד מאד, יען כי הנחת היסוד לכל הלימוד הזה צריכה להיות שבאמתתו הנעלמה הכל חוזר לאמונה פשוטה שהוא הוא כפי שלמות עצמותו ואין יודע ממהותו מאומה חוץ ממנו ית'. וכל מי שיבקש ח"ו להניח שם הנחות או סברות וציורים ח"ו הרי הוא ממש בכלל מה שהזהיר רשב"י לתלמידיו בריש האידרא זוטא – ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ושם בסתר – בסתרו של עולם. היינו לצייר איזה ציור ח"ו באלוקות. רק צריך להתאמץ באמונת אומן פשוטה בתכלית שאין אנו יודעים מאמתתו מאומה כלל כלל לא. ורק זה נדע שמוכרח הוא להמצא ובשלמות שאין לה סוף ותכלית, ודי בזה.

ורצוני לומר, כי הנה כל גילויי הנה הם בערך פשיטותו אשר למעלה מהם – בבחינת כח גבולי, והותר לתאר בהם כל תוארי דשיעורי קומה, וכמו שנמצא בתורה כמה תוארים בזה, כמו 'ותחת רגליו', 'כתובים באצבע אלהים' וכדומה הרבה, ובפרט בשיר השירים ובדברי חכמי האמת. הגם שעיקרם הם באמת רק על שם המציאות שיצא מהם, על כל זאת הרי הותר לתאר אותם גם בגילויי עצמם ג"כ עכ"פ, משום שהם השורש להמציאות.

אדם שלא ראה מימיו תהליך של זריעה נביטה וצמיחה, אם יבא אליו אחד ויאמר לו – ראה אילן זה, דע לך כי הוא יצא מן הזרע הזה! הלא יתמה עליו לאמר היכן העלים הענפים והגזע וכו' בתוך הזרע הקטן הלז? והוא משל למציאות הראיה שלנו, שאין אנחנו משיגים את השרשים שמהם נתאצלו ויצאו כל המעשים, ואין אנו רואים אלא את המציאות אחר ש'נבטה וגדלה'. אמנם אע"פ שאין ניכר בגוף הזרע הענפים וכו' מ"מ אחת היא לנו שאין לך נקודה בענף שלא מושרשת היכן שהוא בהגרעין. והוא ההיתר לדבר למעלה ע"פ מה שנראה למטה מכח ההשתרשות של כל המציאות למטה במה שלמעלה.

משא"כ בפשיטותו האמיתית אשר למעלה מגילוייו, הנה שם אסור בכל חומר האיסור היותר אפשרי לתאר שם ח"ו שום בחינה המורה על איזה כח גבולי ותמונה ודמיון, ומשולל שם מכל זה בתכלית השלילה. ואי אפשר להתבונן שם כלל אלא רק בדרך שלילה לבד, לשלול משם כל ענין המורה איזה חסרון לשלימות האמיתית וכל ענין השגה ותפיסה מזולתו, כי אין בלעדו יודע מאמתתו מאומה. וכל מה שאנו מדברים ממנו ית"ש ה"ה הוא רק ע"י מה שנתגלה אלינו ע"י המציאות.

נמצא בכאן חילוק יסודי בין הדבור על הגילויים של הבורא יתברך, לבין הדבור על המתגלה עצמו מחוץ למסגרת ההתגלות. שבגלויים שייך הדבור וההמשלה כפי מה שנמסר לנו מחכמינו ז"ל. אבל בהמתגלה עצמו חוץ לגילוייו – שם הדבור צריך להיות בזהירות מירבית, וכך גם המחשבה, וכאמור.

וכן גם הגילוי דהשם הויה ב"ה, הגם שאמרנו שהוראתו הוא על מציאותו האמיתית שהוא בהווה תמיד ובלתי זמן, הנה גם הגילוי הזה נתגלה אלינו בו ג"כ רק ע"י המציאות דהעולמות. כי כל בחי' נמצא והווה אשר בהוראת דשם הויה ב"ה, הנה הוא ג"כ רק אחר שנתגלה בהמציאות דהעולמות כולם. כי כל לשון 'נמצא' הוא מורה על גילוי בחידוש, שנתחדש ונתגלה ונמצא. וכן הוא מורה על גילוי לזולתו, כי כן הוא לשון נמצא – שנמצא לזולתו. ועיקר לשון נמצא הוא מגזירת 'יצא' – שיצא מהעלמתו, והרי הוא מורה על חידוש עכ"פ, ור"ל שנתחדש גילוי מהעלמתו שבתחילה. כי בתחילה

היה נעלם ועכשיו נתגלה, וזהו לשון 'נמצא'. והרי היה גילויי בחידוש, והיינו מעת הצימצום ולהלאה, שאז יצא מהעלמתו דבחי' א"ס ונתן אפשרית לגילוי.

כאן הגדיר את מושג ההגדרה דהבורא יתברך שאינו מצוי בזמן, שתואר זה והגדרה זו יכלה להופיע רק אחרי בריאה ונבראים שהם בזמן, ואז חזר הבורא יתברך להיות מוגדר כך, שאם אין מי שיתבונן ויסתכל לא שייך הגדרה שם או מילה. ועצם היציאה של הבורא מהעלמו חדוש הוא שלא היה לפני כן שלא היה והוא הוראה של המילה – 'נמצא' מלשון 'יצא' שיצא מהעלמו, וכן לשון זו מורה על משמעות של המצאות לאחר – 'אמצ' ליה נפשיה' (בארמית) היינו שגילה עצמו לזולתו.

וענין הצמצום שהזכיר חוזר על מה שנתבאר בריש עץ חיים (שער א' ענף ב') וז"ל "דע, כי טרם שנאצלו הנאצלים, ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט, ממלא כל המציאות, ולא היה שום מקום פנוי, בבחי' אויר ריקני וחלל, אלא הכל היה ממולא מן אור א"ס פשוט ההוא. ולא היה, לא בחינת ראש ולא בחינת סוף, אלא הכל היה אור א' פשוט, שוה בהשוואה אחת והוא הנק' אור א"ס. וכאשר עלה ברצונו הפשוט, לברוא העולמות, ולהאציל הנאצלים, להוציא לאור, שלימות פעולותיו, ושמותיו, וכנוייו, אשר זאת היה סיבה בריאת העולמות, כמבואר אצלינו בענף הא' בחקירה הראשונה. והנה אז צמצם את עצמו א"ס, בנקודה האמצעית אשר בו, באמצע אורו ממש. וצמצם האור ההוא, ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית, ואז נשאר מקום פנוי, ואויר, וחלל ריקני, מנקודה האמצעית ממש. . . והנה אחר הצמצום הנ"ל, אשר אז נשאר מקום החלל, ואויר פנוי וריקני' באמצע אור הא"ס ממש כנ"ל, הנה כבר היה מקום, שיוכלו להיות שם, הנאצלים, והנבראים, ויצורים, והנעשים. "ע"כ הנצרך לענינו. וא"כ כל הגילוי של הבורא אינו אלא משעת הצמצום ואילך שהוא גילוי בגבול.

וכן נתגלה אח"כ בגילוי ממש ע"י האצילות, ומאז והלאה הוא נתגלה ונמצא שהוא הוה תמיד, והוא הוראת דשם הויה ב"ה – 'נמצא קיים' כנ"ל פ"א. אמנם גם הוראת לשון 'הוה' הוא מורה ג"כ רק על גילוי לזולתו, כי כל שם ומלה הנה הוא לעולם רק כדי להשתמש עי"ז לזולתו.

והוא כמשל אדם הנולד באי בודד ולעולם לא ראה צורת אדם זר, יום אחד יופיע במקומו אדם וישאל לשמו – האם תהיה לו תשובה? כך הוא כל ענין השם, הגדרת הנמצא במבט של אחר, ולא משל עצמו על עצמו.

והוא מה שאמרו במדבר רבה (פ' חקת סי' ג') 'אני ה' הוא שמי' – הוא שמי שקרא לי אדה"ר, הוא שמי שהתניתי ביני לבין עצמי" – ור"ל שיצא בו מהעלם לגילוי ונתגלה עצמותו בזה השם. ומ"ש ביני לבין עצמי הוא גילויי שבאצילות שנתגלה שם מאמתתו הנעלמה שלמעלה. "הוא שמי שהתניתי ביני לבין בריותי" – ר"ל שנתגלה על ידו לזולתו, והוא בעולמות בי"ע.

היינו שביני לבין עצמי מוסב על גילויי שבאצילות ששם נתחדש בעצם להתגלות וכמו שיבואר להלן. וביני לבין בריותי חוזר על גילויי שבעולמות הנפרדים שהם בריאה יצירה ועשיה. וגם זה יבואר בהרחבה בהמשך.

והרי לנו שכל הגילויי דהשם הויה ב"ה הוא רק מעת האצילות ולהלאה ורק מה שנתגלה בו לזולתו (ועיין רע"מ פר' בא מ"ב ב')⁴ ומ"ש שהתניתי לשון תנאי הוא במה שגורה רצונו יתברך להתגלה רק בגילויי הזה דוקא ולא באופן אחר בשום פנים וכן לא למטה ממנו ולא למעלה ממנו.

⁴ לאהבת הענין היקר הלזה הרי לך לשון הרע"מ (בתרגום) "ולכן אמר, ואל מי תדמיני ואשנה יאמר קדוש. אין בכל בריה שתשנה כמותי, ואף על גב שפראתי אותה כדמות האותיות שלי, שאני יכול למחות את אותה צורה, ולעשות אותה כמה פעמים, ואין אלוה אחר עלי שיוכל למחות את צורתה, ולכן (דברים לב) פי לא כצורני צורם ואיכינו פלילים.

ואם יקשה אדם, שהרי כתוב (שם ד) פי לא ראיתם כל תמונה – הוא יתרון לו, הרי תמונה ראיתי, שהרי כתוב ותמונת ה' יביט. ולא בכל תמונה אחרת (שברא ויצר באותיותיו) של אדם שצצר באותיותיו, ולכן אמר ואל מי תדמיני ואשנה ואל מי תדמיני אל ומה דמות תערכו לו. ואפלו תמונה זו אין לו במקומו, אלא כשיורד למלה על הבריות ומתפשט עליהם, נראה להם לכל אחד כפי מראה וחיזיון ודמיון שלהם, ונהו וכדי הנביאים אדמה.

בכאן צריך להרחיב הדבור בענין התנאי הנ"ל מהו ועל מה עומדים הדברים. בכתוב להלן אחריב את הדבור יותר מן הרגיל בפרשנות על הספר וזאת כיון שהדברים עומדים ברומו של עולם ודקים למגע השכל, מן ההכרח יהיה להרחיב עליהם במשלים ודיבורים רבים עד שההגות הפנימית תכיל את הרעיון השלם בציור אמיתי ונכון.

הלומד את מסכת ע"ז לפעמים מתקשה להבין את הענין של היצר לעבודה זרה. וכי מה הוא נותן להם? מדוע היו אפילו מקריבים את עצמם או את ילדיהם שלהם לע"ז? הלא כיום בעד שום הון שבעולם לא יעשה כן שום אדם נורמלי – להקריב את קרוביו בעבור חמדת תאוה זו או אחרת. א"כ צריך להכנס ביותר לנסות ולהבין על איזה יסוד עמד אותו יצה"ר. היום למעשה מושא החיפוש של כל מיני תאוות ורצונות הינם מאד נמוכים, הנוגעים לכבוד כסף וכו' כשהמכנה המשותף לכולם הוא הגוף, וההנאות המצומצמות שבגבולו. כדי לקבל מושג של יצרא דע"ז צריך להיות בסיס של חיפוש אחר לגמרי – רוחני. לבני האדם בזמן שהיה יצרא דע"ז היה מעוף רוחני שהביא בכנפיו רעב מסוג שונה, רעב לקשר אל המציאות הרוחנית של העולם. הם הבינו שהחיים המתגלים בגוף אינם אלא צל כהה ודהוי ממה שלמעלה ממנו, והם כל הזמן חפשו את הבלתי גבול וכו'. החיפוש אחר דרכי התקשרות כזו היתה מעמידה בפני האדם התר אחר הקשר הזה ב' דרכים – התקשרות עם הבורא ע"י עבודה של זיכוך וכו' וכנגד זה היה מוצע קשר קל וזמין, והוא הע"ז. צריך להבין שאין עובדי הע"ז היו מאמינים שהאבן בראה את העולם, אדם כזה פטור מכל המצוות כשוטה גמור. רק הענין שלהם היה מתוך הבנה שכח רוחני היה מצוי בכל חפץ נברא, וההתקשרות אל הרוחניות שלו היתה הדרך להשיג את הצורך בקרבה וקשר רוחני זמין (וזול...).

ניתן להמחיש במשהו את זה, שאם אדם ינסה להזכר ברגע הכי מרומם שהיה לו בתפילה (מתוך תשובת אמת, או תפילה עמוקה ומכוונת אפילו בעת צרה) בעת שמרגיש האדם את עצמו כמדבר ומשיח לפניו יתברך ממש כבן לפני אביו ואביו שומע ומקשיב אליו, הלא זו ההרגשה אין דומה לה בכל תחומי החיים. לאדם במצב כזה שום תאוה או תענוג חושני וגשמי לא יוכל להוות תחליף לו. אותה התחושה היתה באה לעובדי הע"ז בקלות בלא התאמצות כלל – דביקות עצומה, אבל במשהו מדומה ולא אמיתי. ולכן היצר הזה היה קשה מאד, אבל כנגדו עמדה הנבואה בעולם שנתנה מקום לדביקות שאין לנו היום שום מושג בעוצמתה.

והנה במד"ר (סט ג) עה"פ והנה ה' ניצב עליו איתא "רבי תני רבה ורבי ינאי, חד אמר עליו - על סלם. וחד אמר עליו - על יעקב. מאן דאמר עליו - על הסלם, ניחא, אלא למאן דאמר עליו - על יעקב, מי מתקים עליו? אמר רבי יוחנן, הרשעים מתקמין על אלהיהם, (בראשית מא, א) ופרעה חלם והנה עמד על הניאר, אכל הצדיקים אלהיהם מתקים עליהם, שְׁנָאָמַר: וְהִנֵּה ה' נִצֵּב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם." וצריך להבין מהו הענין שהרשעים עומדים על אלהיהם? (הנני עומד על היאר) ונלע"ד שכיון שהקב"ה הרי מצד עצמו אין לו גוף ואין לו דמות הגוף, ומצד שני הבריאה כולה בנויה על מסגרת של גבולות, א"כ כשבא הבורא יתברך להתגלות בתוך הבריאה לנבראיו לוקח לו מן הגבול להיות מתלבש בו ומתגלה על ידו. ובזה ישנה טעות של הרשעים – הם יחליטו איך להלביש את הבורא! יען כי הם במקום הגבול והם הבעלים פה. אבל הצדיקים אלהיהם מתקיים עליהם – פירוש שאין הם מכתיבים את דרך ההתגלות, רק מרוקנים את עצמם מכל נטיה ורצון, ומבטלים את דעתם ורצונם לרצונו הפשוט בדרכי גילוייו. וזה מה שכתב לשון תנאי שהתנה וגזר רצונו להיות מתגלה רק בשם זה דהוי"ה ולא בשום שם אחר וכו'. כך שלמעשה רעיון הע"ז ועבודת ה' שוים ביסוד הנטיה שלהם – התקשרות לרוחני. אבל ההבדל שעושה אותם להפכים גמורים היתה עם איזה כח רוחני אתה מתקשר. שאם האדם רוצה להיות קשור לבעל הרצון בעצמו יתברך, ממילא צריך לבטל את רצונו ולהניח

ולכן הוא יאמר, אף על פי שאני אדמה לךם בדיוקנכם, אל מי תדמיוני ואשונה. שהרי קדם שברא הקדוש ברוך הוא דיוקן בעולם וציר צורה, הנה הוא יחיד בלי צורה ודמיון, ומי (ויש) שנודע לו קדם בריאה שהוא מחזיק לדיוקן. אסור לעשות לו צורה ודמות או דיוקן בעולם, לא באות ה' ולא באות י', ואפלו בשם הקדוש, ולא בשום אות ונקדה בעולם, וזהו כי לא ראיתם כל תמונה, מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון לא ראיתם.

אבל אחר שעשה דיוקן זה של המרכבה של אדם עליון, ירד לשם, ונקרא באותו דיוקן ית'ה, כדי שידעו אותו במדות שלו בכל מדה ומדה, וקרא: אל, אלהים, שדי, צבאות, אהי"ה. כדי שידעו אותו בכל מדה ומדה איה יתנהג העולם, בתוס' וקדיון, כפי מעשי בני האדם, שאם לא יתפשט אורו על כל הבריות, איה ידעו אותו ואיה יתקיים? (ישעיה ז) מלא כל הארץ כבודו". עכ"ל.

את כח הגילוי לבורא ית'. ואז הוא זוכה לגילוי שחוזר להיות מיוחס לבעל הרצון בעצמו שהוא דבר שאין לו סוף. אבל אם האדם מחליט לקחת את המושכות לידי – בזה אמנם מקבל איזו הארה, אבל אינה אלא שקר ורעות רוח. ואפשר למצוא את זה במעשה העגל, וכנגד זה תיקונו בבנין המשכן. שבעגל ג"כ בקשו ליצור כלי שיחול בו אור אלהי ח"ו. אבל כיון שלא היה ע"פ ציווי - היה ע"ז. משא"כ במשכן שהיה ג"כ ממש הכנת כלי להשראה, מ"מ היה משפט בפרשיות המשכן שחזר על עצמו כמה וכמה פעמים – כאשר צוה ה' את משה! שזה ההבדל בין בנין העגל לבנין המשכן.

והוא במה שנודע שהתחלת הגילוי דהשם הויה ב"ה הוא רק בכל הנאצלים אשר מהצמצום ולמטה, אבל לא מהצמצום ולמעלה. וכן גילוי לזולתו הנמשך ממנו להבי"ע (בריאה יצירה עשיה) הנה הוא בעולם האצילות ורק בז"א ומלכות⁵, ולא יצא בעולמות בי"ע בגילוי אשר למעלה מהז"א ומלכות אלא רק בהאור דז"א ומלכות לבד, שהם השמות דהויה אדני.

ישנם ב' הדרגות בסוגיית הגילוי א. עצם ההתלבשות והמצב שבו חוזר להיות עומד בשם. ב. מציאות הגילוי אל המקבלים. ולכל אחד ישנם התנאים והשליבים שלו. דלעצם ההתלבשות והמצב שבו לבורא יתברך יהיה כינוי ושם, זה מהלך ששייך לסוגיית הדרגה המביאה את מציאות עולם האצילות. אבל להגילוי אל בריות זולתו, מהלך זה חוזר להיות קשור עם מציאות הבי"ע וצאצאיהם.

וכנודע שעיקר הגילוי דהשם הויה ב"ה הוא נשלם בז"א ומתלבש בהמלכות, ושם נתגלה בהשם אדני ויצא ע"י זה בהעולמות בי"ע. ולא המשיך גילוי דעצמות אור השם הויה ב"ה יותר למטה שהוא בעולם הבריאה. וכנודע שעיקר עצמות אלהות נצטמצם להסתיים בסוף המלכות דאצילות, שהיא הה' אחרונה דהשם, והיא המתגלה בשם אדני. ונצטמצם ומסתיים עצמות אלהות בסוף המלכות דאצילות, ומשם ולמטה הם נבראים נוצרים נעשים שאינם אלהות כלל. וכל אורו הנמשך בהם הוא רק ע"י מסכים ולא נמשך בהם אלא רק תולדות הארה לבד. ובזה ברא ויצר ועשה כל המציאות דהבי"ע. נוכחו שמבואר בסדר אצילות בקיצור פ"א ובדרושי אבי"ע פרק י"ג ובסדר אבי"ע ספ"א ובכסא הכבוד ספ"א. ועיין סדר אבי"ע פ"ז וכסח"כ פ"ה. וכנודע כל זה לכל טועמי טעם עץ החיים]

היינו שמציאות אור האלהות מסתיים בקרקע האצילות ושוב משם ולמטה בבי"ע אין גילוי להאלהות אלא להארה בלבד. וכדי להבין את החילוק בין כח גילוי של אלקות להארה ממנו שאינו אלהות, הביא האר"י ז"ל (שער ההקדמות דרושי אבי"ע דרוש א') משל להבנת הענין וז"ל שם "המשל בזה, כאשר ירצה האדם ללכת אל איזה מקום, איננו צריך לדבר אל רגליו ולצוותם שילכו שם. אמנם בעלות הדבר במחשבתו, תכף רגליו הולכות מאליהם, ועל דרך זה בשאר פעולות הדברים. ונרחיב הענין בזה יותר ונאמר, כי הנה מצאנו שהמחשבה עם הפעולה באות כאחד, כי הנה כאשר האדם אוכל, לא יצרך לחשוב בתחלה איך ילעוס המאכל, ואיך ינוע שיניו, ואיך יבלע המאכל, ואח"כ יאכל המאכל ההוא. אמנם המחשבה מתפשטת בתוך האיברים שבהם אוכל, ונמצא המאכל והמחשבה, נגמרים ובאים כאחד ביחד. ועל דרך זה, עולם האצילות, נקרא עולם המחשבה, לפי שהא"ס המאיר בו, איהו וגרמיה חד, כמו שביארנו לעיל, בספר התקונין. והענין הוא, כי הנה הא"ס, בהיותו מתלבש בחכמה עליונה הנקראת מחשבה, מתפשט בתוך מדרגות האצילות ממש, ואז מחשבה ומעשה שבאצילות, הכל הם דבר אחד, ברגע אחד, בלתי שיקדים זה לזה. וזהו סוד אומרו - איהו וגרמיה חד בהון, כי הוא עמהם דבוק ביחד, והוא הנקרא מחשבה, איננו מקדים אל מעשה האצילות, כי הכל נעשה ביחד. אבל עולם הבריאה, אינו כך, ואיננו דומה כדמיון האדם עם מחשבה עצמו. אמנם יתדמה כשני אנשים יחד, או כמלך עם עבדיו, כי כאשר ירצה המלך לצוות לעבדו שיעשה לו פעולה פלונית, לא יספיק במה שתתפשט מחשבתו תוך גוף עבדו, אבל יצטרך להוציא בפיו דבור גמור, ולצוות לעבדו על המעשה ההוא. וכך הוא בעולם הבריאה, כי הדבור אשר יצטרך האצילות שהוא המחשבה, לדבר אל הבריאה, הוא בחי' הכאת האורות דאצילות-במסך שעל גבי הבריאה. כי הכאת הכלים דאצילות במסך, הוא בחי' הפה, המכה במסך, והקול והדבור היוצא מן הפה, הוא עצמות האורות של האין סוף בכלים דאצילות, היוצא מן הפה, שהם הכלים המכים זב"ז וכו' ע"כ הנצרך לענינו.

⁵ כל עולם כלול מחמשה פרצופים, והז"א והמלכות הם ב' הפרצופים התחתונים שבכולם. ויבואר ענינם לקמן.

וכדי שלא יחשוב הקורא שמא יש איזה ענין של מציאות בלתי אור האלהות אפילו בבי"ע מחמת הדברים הנ"ל, לכן אביא בכאן לאהבת הענין דברי גחלי אש להבת שלהבת, מהאדמו"ר מקארנא זצ"ל בפירושו על התורה בחומש היכל הברכה, על פסוק דשמע ישראל, שהרחיב דברי האר"י ז"ל והוסיף עליהם דברים נפלאים ממש קילורין לעינים וללב, וז"ל שם "ותבין כי האצילות נקרא מחשבה ורצון, ובריאה דבור. והענין כי כשנתפשט אור בהיר אור אין סוף נתהווה כלים של אצילות ויצא בפועל מה שהיה בכח . . . וכל ספירות דאצילות הם אדם אחד ומתנענעים ע"י מחשבה אחת ורצון אחד - אור אין סוף. וכולם אחדות אחד עם אור אין סוף. למשל באלף אלפי הבדלות, אדם הגשמי אף שהוא מעולם הפירוד - מעץ הדעת, ואנו רואין בו כמה כחות וכמה תשוקות יש בו, כחות גופניות וכחות רעות של יצר הרע, וכחות הנשמה הכופין כל כחות רעות לעשות היפך רצונם, וכל זה גרם חטאו של אדה"ר, אעפ"כ אתה קורא אותו - אדם אחד, כיון שסוף כל סוף החיות המתפשט בו הוא אחד. וכשירצה אדם לילך אל איזה מקום, אין צריך שידבר מחשבתו אל רגליו שילכו, כי בעלות הדבר במחשבתו הולכין הרגלים מעצמן, וכן בשאר פעולת איברים, והמחשבה עם המעשה הם אצלו פעולה אחת. כי כשהאדם אוכל, אין צריך שמתחילה יחשוב איך ילעוס המאכל בשיניו או איך יגביה רגליו לילך ואח"כ יאכל וילך, אלא המחשבה והמעשה באים ביחד (אם) [עם] שהוא אדם גשמי נפרד, והמות יפריד. וכל שכן אם היה זוכה להיות כמו קודם החטא, דאוקיר ליה קב"ה ביקירו עלאה, בעא מיניה לאתדבקא ביה בגין דישתכח יחידאי, ובלבא יחידאי, ובאתר דדבקותא יחידאי, דלא אשתני ולא מתהפך לעלמין בהאי קשורא יחודא דכדלא ביה אתקשר, הדא הוא דכתיב ועץ החיים בתוך הגן. שהיה זוכה לזיהרא עילאה דאצילות, והגוף והכלים שלו היו מאור החשמל והיה כל ימיו מתקטר בחד קטירא ביה בקב"ה, עד שהיה מתקשר בעצמות אור אין סוף, והיה אחד. וכד סטו מאורחא דמהימנותא ושבקו אילנא יחידאי, ואתו לאתדבקא באתר דמשתני מטב לביש ומביש לטב, כדין אתהפך לבייהו בהאי סטרא ממש, זמנין טב וזמנין ביש, זמנין רחמי זמנין דינא, בקשו חשבונות רבים, על כל זה - נקרא אדם אחד. מכל שכן שהיה אחד ממש מתדבק באחד קודם החטא, ומכל שכן באלף אלפים פעמים הבדל באצילות הנקרא מחשבה, שאין סוף איהו וגרמיו וחייהו חד בהון, כי הוא עמהן ביחד באחדות אחד, ואין הוא הנקרא מחשבה מקדים למעשה כי הכל בא כאחד. ובאצילות מחשבה, קול, דבור, מעשה - הכל אחדות אחד עם אור אין סוף, דקשיר להון ומייחד להון. ולכן מספרם 'שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד' - 'מחשב"ה קו"ל דבו"ר מעש"ה', הכל אחדות אחד אף שהם מדריגות מדריגות, מכל מקום הכל אחד, בטלים לאחד. ואין סוף קשיר להו ומייחד להון באחדותו לאחד. וכל דבר אמונה קבוע לנו שאין ספק שכל מה שנאמר שפע וקיום וחיות, הכל בסוד הארות ורצון של אין סוף ב"ה, דלית אתר פנוי מניה בנאצלים ונבראים ונוצרים ונעשים טהורים וטמאים, כולם חיים מאור אין סוף ב"ה, דלית אתר פנוי מניה בנאצלים ונבראים ונוצרים ונעשים טהורים וטמאים, כולם חיים מאור אין סוף יחיד. אלא שבאצילות הוא מתייחד עמהן באחדות אחד, ובבי"ע אינו כמו אדם עם מחשבתו, רק כשני אנשים, וכמלך עם עבדיו, שלא יספיק מחשבתו רק צריך שידבר להם ויצוה להם, כי הם נפרדים ממנו, אעפ"כ כולם חיים מאור חיותו ושפעו המתפשט. והחיות המחיה את בי"ע הוא אלהות אחדות אחד, כי כולם חיים ממנו ומאורו בלי שום שינוי, אלא שבבי"ע הוא ע"י כמה מסכים ולבושים גרועים. ואין שום הארה מועטת או מרובה או פעולה קטנה או גדולה שלא תהיה מחיות הארות אין סוף אל אחד, המתפשטות מרום המעלות עד סוף כל המדריגות. מפני שאין שום תנועה קטנה וקלה או גדולה שלא תהיה מהארות אין סוף לכל נמצא. וכל הפרנסות ריוח והיזק גדול וקטן, הכל מהשגחות המשגיח על כל פרט ופרט לתת לאיש כדרכיו, וכל דרכיו משפט, צדיק וישר הוא. אפילו כשאדם ישראלי ניזון מצידות שועלים יש עליו השגחה אם יתפוש בטירחא רבה או מועטת, אם יתפוש בחמישים צעדים או בחמישים ואחד, וכן כל כיוצא בזה האמין באלהיך ויהיה לך כל טוב! כי כל חיות הנמצאים אינו אלא מאתו יתעלה, והוא מאיר בהם. וכל סוד הנהגה והארות שנמצא במציאות, הכל מאיר מאור אין סוף יחיד ומיוחד השופע מאורו תמיד, והוא המחיה הכל והמהוה הכל, ואין שום דבר חוץ ממנו, ולא שום נמצא מבלעדי רצונו, ולא שום נברא שיברא זולתי מכחו, בכוונה מכוונת ובחכמה נפלאה ובדעת העמוקה, וברצון, ולא במקרה, ולא בחיוב. אמנם הוא מחיה הכל ונותן קצבה ושעור ומדה לכל נמצא, כמה יהיה שעורו, דקותו, זכותו, קומתו, וכמה ישתלשלו ממנו, ונותן שעור ומדה וקצבה אל הנאצלים. וברצונו מתרחבין עד אין סוף וכד אנת תסתלק מנייהו אשתארו כולהו כגופא בלא נשמתא. ונותן מדה וקצבה אל הנבראים נוצרים נעשים, ונותן להם דרך יגרעו אורם או יתווסף הכל כפי רצונו ודעתו הרחבה העמוקה עד אין סוף. ונותן שעור ומדה לכובד האבן וקלות האש, וכמה יהיה מורכבים חלק יסודתם, גם אל הצמחים כמה וכמה יהיה ימי חיותם, לחותם ויבשותם. הכל משוער מאתו אין סוף בחכמתו הנפלאה, וגוזר על הקליפות ועל שרי אומות כמה יהיה קושיים ורעתם.

באש כמה ישרוף, וברוח כמה יפולו, ובמים כמה יטבעו, ובעפר כמה ירקבו, מדוד ומשוער מאתו יתעלה אור אין סוף, והכל חיים וקיימים ממנו, ולית אתר פנוי מניה, ואין שום דבר גדול וקטן במקרה, אלא הכל מדוד וגזור בגזירות עירין פתגמין ובמימר קדישין, ואלופו של עולם בכל תנועה ותנועה עכ"ל.

נמצא שיש לחלק בהגדרה בין עצם נוכחות המאציל, שבזה אין שום חילוק בין העולמות כלל ח"ו, לבין הגילוי של אותה הנוכחות. דבאצילות הקדוש שם האחדות המתגלה בין המאציל לנאצלים עצומה עד שאין מקום לפירוד כלל. משא"כ בעולמות בי"ע דשם אין גילוי להאחדות הזו, למרות שבאמת אין ח"ו גרעון במציאותו יתברך או השגחתו, רק בגילוי יתברך. דבבי"ע הבריות משיגים את עצמם כעומדים מצד עצמם והבורא יתברך כמציאות שעומדת ממול הנברא ולא כעצם הקיום שלו. ואכמ"ל ובעזה"י בהמשך אי"ה נרחיב בדבר זה.

וזהו שאמרו התנתי לשון תנאי לומר שלא נתגלה אלא בגילוי הזה דוקא ולא ניתן רשות לקרותו ולעבדו אלא רק באותו הגילוי דוקא.

פרק ג

ונחזור על הדברים. כי הנה נתבאר לנו שגם הגילוי דשם הויה ב"ה אשר הוא עצמו נקרא בו, ר"ל שאמתת עצמותו הנעלמה נתגלה להקרא בשם זה, הנה גילוי אשר נתגלה בזה הוא רק ע"י המציאות, והיינו ע"י המציאות דכל הנאצלים אשר מהצמצום ולמטה, שעל ידם נתגלה להקרא הוא עצמו בשם הויה ב"ה.

הנה בקטע זה חוזר הרב על דברים העומדים ברומו של עולם שצריך לתת עליהם את הדעת והלב כדי להרגיש נכון את הדברים ולהטמיעם בחיי היום יום. לאחר שנאמר שכל הגילויים אינם אלא במסגרת הגבול של המציאות אחר הצמצום וכו' וכן לאחר שנתבססה הידיעה שבעצמותו ית' א"א לדבר כלל אלא בדרך שלילה וכו' א"כ יבוא הלומד להרגיש באיזה מקום – לבד. שכביכול כל ענינו של האלהים באדם אינו אלא כאדם שיש לו אקווריום בביתו ומידי פעם ניגש אליו ונותן לדגים מנת מזון ותו לא, וכך כל הבריאה אינה אלא דבר שמחוץ לענינו של הבורא מצד עצמו. ויש ששאלו מחמת ההבנה בריחוק בין ענינו של הבורא מהנברא א"כ כל עבודתנו אינה אלא לבחינה המתגלה ולא למתגלה בבחינה. והיינו שכיון שאין לנו ולא לשום נברא יחס והבנה בבורא עצמו, א"כ כל ענין העבודה אינה אלא להגילוי דשם הויה ולא לעצמות ממש. אבל בקטע זה ובבאים אחריו שונה והולך בעל הלשם שאע"פ שמצד ההשגה באמת אנחנו רחוקים בתכלית, מ"מ בהגילוי נמשך עצמותו ית' בעצמו ממש בהגלויים שרצה, כך שהדרך לפנות אליו ית' היא ד' אותיות השם הויה, אבל תכלית הפניה והעבודה אינה אלא אליו בעצמו ממש. ובאמת בטעות זו נפלו כמה וכמה גדולי רשעי אומות העולם כבלעם וחביריו, שכל ההליכה שלו לקלל את ישראל היתה מתוך תפיסה שמצד עצמו ית' אין לו שום שייכות וקשר אישי עם עם ישראל, רק שלצורך הנהגת העולם בחר לו אומה אחת להנהיג דרכה את כל האומות, אבל אין זה בדוקא. ולכך חשב שתבא עת ויסקים לקלל את עם ישראל. וזה מה שמבאר פה הרב, שאמנם הגילוי אינו חוזר לגלות את העצמות בעצם, אבל המתגלה בגילויים הנ"ל אינו אלא הבורא יתברך עצמו ממש. ואע"פ שאין לו גבול ולא תמונה וכו' מ"מ ברצונו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, וברצונו מצמצם עצמו בין ב' בדי הארון ומדבר עם מרע"ה. כך שאין מקום כלל לנסות להבין ורק להאמין שכשיהודי פונה לבורא יתברך, אין הפניה אל הגילויים שלו אלא לו עצמו ממש, לאמיתתו הנעלמה בלי שום נדנוד!!! ולא ממעלת עצמנו כלפיו ח"ו, רק מחמת גודל האהבה והרצון וההטבה השלמה שברצונו.

אמנם הגילוי הזה הוא גלוי כללי ומסתעף לפרטים רבים שהם כל השמות וכינויים כולם הנמסר לנו בתורה הקדושה שבכתב ושבע"פ, ככל המבואר בדברי חכמי האמת, וכולם הם מסתעפים מהשם הויה ב"ה. כי כולם הם לפי הוראת גילויי הפרטים אשר נתגלה בהמציאות, הן בפרטי מציאותם גופה והן בפרטי תהלוכות עניני הנהגתם.

היינו שפנימיות המציאות הנגלית לעינינו וכן המציאות הנסותרת, אינם אלא לבושים לאור השמות שבפנימיותם, והם המכילים את אורו יתברך המתלבש בראשונה בשם הויה ב"ה וממנו לשאר השמות והכינויים, ודרכם מתקיים כל

נמצא ומתעורר לפעול פעולות כפי ענין השמות שבפנימיותו. וכתב הראי"ה קוק בשמונה קבצים אות תשנו - "השמות הם היחוסים שכל יש מתיחס על פיהם לאור אין סוף, והם הם המקיימים את הכל, וקוראים את הכל להויה, קורא אני אליהם יעמדו יחדו."

והוא מה שנודע מאמרם ז"ל בשמו"ר פ"ג סימן ו' 'לפי מעשי אני נקרא', ונמצא ונעשה כל שם ושם לפי גילוי שכל פרט. כי השם והגילוי אחד הוא, שהשם עצמו הוא הגילוי, וכל אלו השמות והגילויים הפרטיים הם כולם מסתעפים ויוצאים משמו וגילוי הכללי שהוא השם הויה ב"ה, כי הם רק פרטי גילוייו עצמו כנזכר.

הנה בקבלה מעשית השמות המשמשים לפעולות יוצאים מתוך הפסוקים שעל פי פשוטם משמשים באותו הענין המבוקש. וכמו השם לקפיצת הדרך שיוצא ממקרא דאבא היום אל העין שדרשו בו חז"ל היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הדרך. כי כל התורה כולה שמותיו.

והנה נתגלה בכל זה ע"י המציאות דכל הנאצלים אשר מהצמצום ולמטה, כי ע"י זה נתגלה להקרא בשם הויה ב"ה, וכן בכל השמות וכינויים המסתעפים ממנו. והם כל התוארים כולם אשר עליו ית"ש, שהוא עצמו נקרא ומתואר בהם ע"פ גילוייו שבאצילות.

והנה היה כל אותם הגילויים באצילות, לפי צורך המציאות דהעולמות בי"ע, כל מה שנצרך למציאותם והנהגתם.

היינו שעם כל גדולת ועוצמת העולמות העליונים ואפילו עולם האצילות הקדוש, מכל מקום כל תכלית יציאת המאציל ב"ה מהעלם לגילוי אינו אלא בעבור הנבראים שהם המה אנחנו עם קדשו, כדי להיטיב לנו בהתגלותו אלינו. ואין לך דבר בעולם ואפילו הגשמי הפחות שלנו שאין לו שורש עצום וגבוה למעלה למעלה בקדש, ובכך אין לך ענין באצילות שאין לו תכלית לפעול משהו ולגלות דבר בעולמות בי"ע.

וזהו שאמרו ברעיא מהימנא פנחס רנ"ז ב' "קדם דברא עלמא אתקרי הוא בכל אלין דרגין על שם בריין דהוו עתידין להבראות", והוא כל הגילויים שבאצילות שנתגלה בהם לפי הסדר שראה רצונו לייסד בהם את כל המציאות דבי"ע. ואמר שם הרע"מ עוד "דאי לאו בריין דעלמא אמאי אתקרי רחום דיין, אלא על שם בריין דעתידין" - דאילולא שהמציא את העולמות בי"ע, הרי היה כל גילוייו שבאצילות ללא צורך. "ובגין דא כל שמהן אינון כינויין דיליה על שם עובדין דיליה" - שכל השמות שבאצילות שהם גילוייו, הם רק בשביל הבי"ע וע"פ מה שראוי להם. אמנם כל הגילויים הללו הוא רק מעת הצמצום ולהלאה וכן רק מהצמצום ולמטה שהוא בכל האצילות כולו, אבל לא קודם האצילות ולא למעלה מאצילות. ונמצא שכל גילוייו כולם שהם כל השמות וכינויים כולם, הם רק ע"י המציאות דעולם האצילות, וע"פ מה שראוי מהם להמציאות דהעולמות בי"ע. אמנם כל הגילויים הללו שהם כל השמות והכינויים כולם, הנה הם מה שנתגלה הוא עצמו בהם ע"י האצילות, ונקרא הוא עצמו בהם כולם ע"י האצילות. והנה הם כולם רק מעת שעלה ברצונו להמציא בהמציאות דהאצילות, ולהתגלה ולהמציא על ידיהם את כל העולמות בי"ע.

פרק ד.

והנה היה סדר גילוייו אשר באצילות משוער ומכוון בכל עניניהם במדה ובמשקל, לפי סדר תוצאות הבי"ע שרצה להוציא על ידיהם. כי הנה כל אותן הגילויים אשר באצילות, הנה הם עצמם השורשים העיקריים דהעולמות בי"ע וכל עניניהם בכללות ופרטות. ונודע הוא כי בכל שורש הנה מסודר בו כל כחותיו ותכונותיו רק לפי עניני תולדות הענף והפרי שנמשך ויוצא ממנו. והוא מש"כ בזה"ק

פקודי רכ"א. "דכל מה דברא קודשא בריך הוא בעלמא דין ברא ליה כגוונא דלעילא" (עוד שם) "וכל אינון גוונין דלעילא אתקין לון לתתא למהוי עלמא דא בדיוקנא דעלמא דלעילא, לאתדבקא ולא תקשרא עלמא בעלמא". וכן בפרשת תצוה קפ"ו ע"ב "דלית לך מלה בעלמא דלא אית לה דוגמא לעילא, כגוונא דלעילא הכי אית לתתא". והוא משום ששורש כל מציאותם אשר בכל העולמות בי"ע בכלל ובפרט וכל סדרם ותהלוכותיהם, הן מה שנוגע לעצמותם העיקרי והן כל מקריהם שנעשה בהם, הנה שורש כל הדברים הוא הכל באצילות ומשם נמשך בהם. והם הם גילויי ית"ש אשר באצילות, ומשם נמשך בהם. והם הם גילויי ית"ש אשר באצילות, שבהם הוא מהוה הכל ומנהיג את הכל תמיד, והם הם שמותיו ית"ש שהם השורשים הראשונים והכחות הפנימיים של כל הבריאה כולה וכל צאצאיה, בכל מה שנעשה בה בכל עת, שהכל הוא ממנו, והוא גילויי ושמותיו וכמ"ש לפי מעשי אני נקרא.

לפי כל האמור כאן נמצאת דרך עבודה והסתכלות חדשה על העולם. שבמבט של האמונה הפשוטה, אע"פ שהבורא ית' מצד עצמו נעלם בתכלית, מ"מ כל ההווה לפנינו הנה הוא רצון ה' ממש! לדוגמא, מסופר על הבעש"ט שעמד לפני אילן ושאל לתלמידיו מה אתם רואים? והשיבוהו – אילן. ומה אתה רואה – שאלוהו. והשיב – רצון ה'! כשאדם מתרגל לעצמו זמן מה בהסתכלות כזו על כל המפעל שמסביבו שזהו רצון ה' כל רגע נתון, הדבר נותן לאדם תחושה של קרבת ה' חזקה. ואע"פ שאין אנו מבינים למה האבן הזו עומדת כאן וזו במקום אחר, וכן על תבנית האילן למה יש לו כך וכך עלים וכו' מ"מ אחת היא לנו שזה רצון ה' המהוה כל נקודה וכל דבר בעולם. בשלב שני יוכל האדם אחרי שעבר על כל כך פרטים בסביבתו וחש איך כולם הם המה מעשי ה', עליו לעבור לעצמו ממש ולשאול את עצמו – ואני בעצמי מי אני? או אז יתמקד באמונה שלמה שאפילו עצם עצמיותו נגזרה מרצון ה'. דבר זה יכול להביא את האדם ליראה ואהבה גדולה עד מאד, ולאמונה בקרבת השי"ת אליו בעוצמה חזקה שלא הכיר מעודו.

אמנם הוא כי הנה הגם שאמרנו שכל הגילויים הללו הנה הוא מה שנתגלה עצמותו גופה בהם ע"י האצילות, ואמרנו כי הנה הם כל השמות הקדושים כולם אשר נקרא ע"י האצילות הוא עצמו בהם לא זולת ח"ו, וכמ"ש אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן, ואמרנו ג"כ כי כל אותן הגילויים הם הכחות העיקריים הנושאים את כל ההתהוות כולה וכל מקריה בכל מלואיהם, מראשית עולם הבריאה עד סוף תחתית העשייה. הנה על כל זאת אין לנו ולא לשום נכרא שום תפיסה והשגה במהות איזה גילויי מכל אותן הגילויים כולם, אלא רק בצורת האותיות והנקודות בצירוף התגין והטעמים אשר בכל השמות הקדושים, כפי מה שנמסר לנו בכתב ובע"פ. אבל זולת צורת השמות אין לנו לא לשום נכרא שום השגה ותפיסה במהות איזה גילויי מכל גילויי מאומה כלל.

זאת אומרת שהגילויי שלו יתברך בעולם האצילות הינו השורש לצירור האותיות הנמסרות לנו בתורה בשמותיו הק'. ואמנם אכן הם תולדת הגילויים שלו ית' באצילות, אבל א"א לנו להקיש מהנראה לעינינו בצורת שם הוי"ה, שום השגה בעצם אור הגילויי דשם הוי"ה באצילות איך הוא מושג שם. וכמשל האילן שמי שאינו יודע איך נראה הזרע שלו, ונשאלהו איך לדעתו כפי תבנית האילן צריך להראות הזרע שלו – הלא לא יוכל בשום פנים לעמוד על כך. ולא זו בלבד אלא גם אם היה יודע איך נראה הזרע של האילן, מ"מ לא יוכל לעמוד על סדר הדברים בפנימיותו מהיכן יצאו העלים ומהיכן הענפים וכו' יען כי כל הסדר שם שונה בתכלית מציאות האילן בפועל. וכך הוא לגבי האצ"י עם בי"ע, וגילויי ית' שבאצילות עם שם הוי"ה המשתלשל משם אלינו – שאין אפשרות לעשות חזרה אחורה ולנסות לעמוד על שורש השם הוי"ה ולהבין את הגילויי שלו באצילות.

והוא ג"כ מאותו הטעם גופה שאמרנו, כי כל אותן הגילויים כולם הוא מה שהוא עצמו ית"ש נתגלה בהם, ולכן משולל הוא מכל נכרא מלהשיג בהם מאומה. ומה שאנו קוראים אותן בשם גילויים

שהוראתם הוא שמושג ונתפס, הוא בשני ענינים אשר שורשם אחד הוא. היינו א' כי הנה הם נקרא גילויים רק מצד מציאותם ולא מצד מהותם, כי מהותם הוא באמת נעלם בתכלית ההעלם, אבל מציאותם הרי נתגלה לנו בודאי מצד התהוות כל המציאות והנהגתו אותם תמיד. והוא כמאמר קדוש ה' בשיר היחוד יום ה' "לא מצאנוהו ולא ידענוהו – אך ממעשיו הכרנוהו". ועל דרך שאמר דוד המלך ע"ה "השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע", וכן במזמור ק"ד ה' אלהי גדלת מאד וכו' ובמזמור ק"ז המה ראו מעשי ה' כו' וכמוהו רבים. ובפרט בהנהגתו ית"ש בכל הנסים הנגלים והנסתרים, ובכל המאורעות כולם אשר מיום ברוא ה' אדם על הארץ עד היום הזה, ובפרט בישראל עמו ביהוד בכלל ובפרט, עד שכל אחד רואה בעיניו ממש, כמאמר הכתוב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו. והרי לנו שכל מה שצמצם באמתתו הנעלמה המשולל מכל תפיסת מחשבה וידיעה בו, ונצטמצם למקום להעולמות ולהיות מהוה הכל והוה בכל, שהוא הן בכל עצמותם והן בכל מקריהם וכנ"ל, הנה ראוי לקרוא אותם היטב בשם גילויים, כי הרי נתגלה ונתוודע לנו בכל זה, וכמ"ש אתה הראת לדעת כו' וכנזכר. אמנם כל גילויים הוא רק בידיעה ולא בהשגה, שהוא רק במציאותם ולא במהותם וכנ"ל וכל זה הוא טעם וענין אחד מה שאנו קוראים אותם בשם גילויים.

היינו שהגם שהעולם מסביבנו מלא מבריות ומקרים שהם גילוי לרצונו יתברך, אבל הגילוי אינו אלא לרצונו ולא לבעל הרצון מצד עצמו. ולמעשה דומה הדבר לכל מערכת של היכרות אישית שלנו את האנשים בחברתנו. היינו, שכל אדם למעשה ניכר לסובביו אך ורק ע"י הדבורים שלו או המעשים שלו. ואלו הדבורים אינם אלא פרי רצונו בלבד. א"כ גם את האנשים שאנחנו מכירים למעשה, אין אנו מכירים את עצם עצמיותם, רק את הרצון שלהם המתגלה לנו דרך המעשה והדבור. אמנם אחר כל זאת האדם בעצמו הוא הפועל להתגלות בדבריו וכו' א"כ היחס שלנו היא אליו בעצמו. אבל הידיעה שלנו בו אינה אלא מרצונו. וה"ה למעלה בקדש כלפיו יתברך, שהגם שמעצמו אין מי שידענו חוץ ממנו, ונעלמת עצמותו מכל וכל, מ"מ הפניה היא אליו ממש למעלה מכל גילוי והשגה, רק ידענוהו ממה שפעל ועשה וגילה לנו מרצונו.

אך ענין השני בזה, הנה הוא באמת קרוב כמעט לומר שהם גילויים ממש גם בהשגה ותפיסה חושיית, ועל כל זאת הנה הם בעומק רק מאותו ענין הראשון עצמו. והיינו כי הנה אמרנו לעיל פ"ג שכל גילויים כולם, הנה הם עצמם כל השמות הקדושים הנמסר לנו בכתב ושבע"פ. ובאמרנו בע"פ ר"ל כל השמות המבוארים בדברי חכמי האמת, והם יוצאים כולם מצירופי אותיות שבתוה"ק, אם מראשי תיבות או מסופי תיבות או מחציין וכן גם מחילופי האותיות בכל האלפ"י בתי"ן דרל"א שערים כנודע לבאי בסוד ה', וכמו שכתב הרמב"ן בפתיחת התורה, ואמר שם כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה. וכן הוא בזוה"ק יתרו צ' ע"ב ומשפטים קכ"ד רע"א. וכבר אמרנו כי כל שמותיו הנה הם הגילויים עצמן אשר הוא עצמו ית"ש נתגלה באותן השמות ע"י האצילות, וכמ"ש בזוה"ק יתרו פ"ו ע"א על העשר ספירות דאצילות – "דבהו אתחזי מלכא קדישא, ואינון שמיה והוא אינון, הוא שמיה דכתיב אני ה' הוא שמי, הוא ושמיה חד הוא". וכן בפרשת אמור צ"ג ע"ב "אלין עטרי מלכא (שהם הי"ם דאצילות) דאיהו אחיד בהו ואינון ביה, אינון שמיה ואיהו ושמיה מלה חדא הוא". ובפרשת יתרו צ' ע"ב "דהא אורייתא שמא דקב"ה הוי כו' ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקב"ה ממש כו' מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא, ר' יוסי אמר בקב"ה ממש זכי דהא הוא ושמיה חד הוא".

הנה בכאן ראוי להביא את דברי הרמח"ל (דרך ד' ח"ד פ"ב) בענין השייכות שיש לתורה עמו יתברך וזה לשונו "בכלל ההשפעות הנשפעות ממנו יתברך לצורך בריותיו, ישנה השפעה אחת עליונה מכל ההשפעות, שענינה הוא היותר יקר

ומעולה מכל מה שאפשר שימצא בנמצאים, והיינו שהוא תכלית מה שאפשר שימצא בנמצאות, מעין המציאות האמיתית שלו יתברך, ויקר ומעלה מעין אמיתת מעלתו יתברך. והוא הוא מה שמחלק האדון יתברך שמו מכבודו ויקרו אל ברואיו. ואמנם קשר הבורא יתברך שמו את השפעתו זאת בענין נברא ממנו יתברך לתכלית זה, והוא התורה. והרי לנו מכל זה, שכל השמות הקדושים הנה הוא מה שעצמותו גופה נגלה בגילוייהם, אחר שנתלבש באצילות ומתייחד בה ביחוד עצום, עד שנעשית חד עמו. כמו ש אליהו זל"ט "אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקריין לון עשר ספירין כו' ובנין דאנת מלגאן, כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר אתחשיב ליה כאלו אפריש בך". וכן בפרשת שלח קנ"ט א' "עלמא קדמאה כו' דאיהו גניז בגווייה", וכן ברע"מ פנחס רנ"ז ב' "דכל ספירה אית לה שם ידיע כו' ובאלין שמהן מארי עלמא איהו אתפשט ואתקרי בהון, ואתכסי בהון ודר בהון כנשמתא לגבי אברים דגופא". והרי לנו שעצמותו גופה שוכן באצילות. והנה נתגלה שם עצמותו גופה בבחינת אלו הד' אותיות יהוה והוא אלהינו. כי הרי עצמותו גופה נתגלה ע"י האצילות בבחינת הד' אותיות הללו, וכמו שמבואר ברע"מ פרשת בא מ"ב ב', דע"י התלבשו באצילות, נתגלה הוא עצמו בהשם הויה ב"ה עש"ה ותמצא. זאת אומרת שהגילויים מתחלקים לשנים – עצם המציאות שיצאה מכל שם ושם שבאצילות (אם בריה או הנהגה ומקרה שקרה לה) ועוד יש גילוי לעצם השמות שבאצילות כפי סדר ההשתלשלות שבהם ירדו אותם גילויים להיותם כתובים לפנינו באותיות ומילים. ואמנם השם המרכזי שיצא בו לגילוי הינו השם הויה, אבל ישנם שמות לאין קץ המתסעפים ממנו, והם כללות דברי התורה הק' שהם המה הכלים והלבושים דהבורא יתברך. כך שהמשכיל דבר מן התורה למעשה מתאחד עם אותה הידיעה באחדות עצום, ונמצא שאורו יתברך השורה בפנימיות אותיות התורה, שורה למעשה באותו יהודי המחובר לאותם האותיות ע"י לימודו. ולכך אמרו מאן דזכי באורייתא זכי בקב"ה.

וכאן צריך לראות הלומד שלא לעשות הפרדה ח"ו בין התורה - לבורא יתברך. היינו שלא יאמר האומר כיון שאני לומד תורה, ממילא אני מחובר למקור, וא"כ אין לי מה לדאוג! וכך הולך ומניח את עבודת החיבור להקב"ה בדרך התפילה והחסידות. לזה צריך לידע שאין אותיות התורה מצד עצמם אלהות ח"ו, רק מצד רצונו לחול בהם. ממילא כיון שהכל תלוי ברצונו, א"כ כשם שהמשיך את עצמו ממש בתוך הגילויים ולא עשנו כדגי אקווריום – כך הוא מבקש מאתנו להיות מבקשים אותו יתברך בהתורה, ולא להתעסק בה כמשהו חיצוני גרידא. שאדם שתורתו גדולה אבל ענינו בהבורא יתברך חלש, מגלה הדבר שלקח לעצמו את הלבוש של המלך בלא המלך. ויודע אני שדברים אלו רגישים, אבל צריך לומר את האמת כמו שהיא. והדברים ארוכים אבל לא אמנע מקור אחד והוא בדרך ה' לרמח"ל (בחלק ד פרק ב אות ב) "הנה כל כחה של התורה אינו אלא במה שקשר ותלה ית' את השפעתו היקרה בה, עד שעל ידי הדבור בה וההשכלה תמשך ההשפעה הגדולה ההיא, אך זולת זה לא היה הדבור בה אלא כדבור בשאר העסקים, או ספרי חכמות והשכלה בכל שאר מושכלות המציאות הטבעי למיניהם, שאין בהם אלא ידיעת הענין ההוא, ואין מגיע ממנו התעצמות יקר ומעלה כלל בנפש הקורא המדבר והמשכיל ולא תקון לכלל הבריאה. ואמנם ההשפעה הזאת הנה ענינה אלקי כמ"ש, ולא עוד אלא שהוא היותר עליון ונשגב שבענינים הנמשכים ומגיעים ממנו ית' אל הברואים. וכיון שכן ודאי שיש לו לאדם לירא ולרעוד בעסקו בעניו כזה שנמצא הוא נגש לפני אלקיו ומתעסק בהמשכת האור הגדול ממנו אליו... אבל אם תנאי זה יחסר ממנו לא תמשך ההארה על ידו ולא יהיו דבריו אלא כשאר כל הדיבורים האנושיים, הגיונו כקורא אגרת, ומחשבותיו כחושב בדברי העולם... ואולם מי שמטהר ומקדש עצמו במעשיו הוא ימשיך בתלמודו השפעה בשיעור ההכנה שהכין את עצמו."

כאן למעשה אפשר להבין עד כמה פנימיות התורה קשורה במאד עם פנימיות בעבודת ה'. כל מה שנכתב בהערות האחרונות למעשה מתבאר לא ע"פ שכל רגיל אלא ע"פ הרגש פנימי דוקא. ההתבוננות הלבבית על עוצם הריחוק של הבורא מענינו של הנברא מעצימה במאד את ההכרה באהבתו אלינו. שהרי באמת אם נחשוב מה יתן לו האדם? ולמה הוא מרכין את עצמו כל כך להתקשר עם ברואיו, ולא הניח להם איזה גילוי חיצוני בעלמא שישתעשעו עמו? אלא הלך והניח את עצמותו הנעלמה בתוך כל אותם הגילויים, עד דכל מאן דאפריש חד מן חבריה אתחשיב ליה כאילו אפריש בך!!! כמה וכמה עבודה של אמונה בדברים הללו צריכה להיות כדי שנזכה להבין אחד מיני אלף מרוממות

הענין הלזה, עד שהאדם פשוט יכול לבא לריקוד של שמחה מתוך אותה התבוננות. אדם שילמד את הדברים כסוגיא בבבא קמא – מפספס את העיקר לחלוטין.

וכך כתב הראי"ה קוק בשמונה קבצים אות קמה. "הרגש הוא יותר מהיר מן השכל. ברגש, האמרה 'אלהים' מלאה היא תנובה וישות, גם טרם אשר נפתרה אף מעט מכל המון החידות הכמוסות בה. מה שאין כן בשכל. השכל צריך עיבוד, בלא לימוד ועיון מאומה לא ימצא. אם יתחלף הרגש בשכל, ויאבה להשתמש בשכל מבלי עבודה רוחנית, כי אם ליהנות מן המוכן, כשם שאפשר הדבר ברגש - מהרה יחשך לו עולמו, וסירים (קוצים) סבוכים יתגדלו בחלקתו הרוחנית, אשר בכל עת יסתבך בהם, להרבות המכשלה על דרכו הרוחני. ועת ומשפט ידע לב חכם, להכנס בהיכל הרגש במילואו, להתענג מעדניו, ולעבור על חלקת השכל, לעבד עבודתה. אז תבא דעת אלהים בלבבו, בצורתה היותר רצויה."

והוא מה שאמרו במדבר רבה פרשה ב' סימן ג' "אמר ר' חנינא, בראשונה כל מי שהיה מראה איקונין של מלך באצבע (א"ה פירוש שמצביע על דמות המלך, ודבר זה היה נחשב ככזיון) היה נהרג. והתינוקות הולכים לבית המדרש ומראים את האזכרות באצבע. אמר ה' ודגלו עלי אהבה - וגודלו עלי אהבה". והרי לנו שקורא המדרש את השם הויה ב"ה בשם 'איקונין של מלך', כי אחר שנתפשט ונמשך דרך אלפי ריבואות מדרגות אין חקר, ונמשך גילוייו שבאצילות דרך כל העולמות בי"ע, ונחתם בכל אחד מחותם לנחתם עד שנחתמו אלינו לאלו הד' אותיות דהשם הויה ב"ה, כפי מה שכתובים לפנינו בתורה, והוא איקונין של מלך מלכי המלכים הקב"ה. וכן על דרך זה הנה נתגלה עצמותו עוד ע"י האצילות, בכל השמות כולם המתסעפים מהשם הויה ב"ה, וכן בכל התורה כולה שהיא כולו שמו של הקב"ה כנזכר, והם כולן איקונין לו מבחינת גילוייו שנתגלה באצילות, שנצטמצם שם להתגלה באותן הגילויים להיותם שורש לכל פעולתו והנהגתו שפועל ומנהיג בהעולמות בי"ע. ומאחר שהם איקונין דגילויי עצמותו גופה, א"כ הרי הם נודע וגלויים לנו גם בהשגה ותפיסה חושיית ממש. והוא ענין השני אשר אמרנו לעיל בטעם שנקראו בשם גילויים ממש גם בהשגה ותפיסה והוא השם הויה ב"ה וכל השמות כולם וכן כל התורה כולה וכנזכר.

פרק ה.

אמנם הוא כאשר נתבונן בזה אנו רואין כי ענין הזה השני הנה הוא בהכרח ג"כ רק מענין הראשון עצמו.

היינו שהענין הראשון שדבר בו הוא הגילוי דהבורא דרך מעשיו וברואיו שהם מעשי ה'. והענין השני הוא גילוי בשמותיו הנמסרים לנו, והם ביחס להענין הראשון גילוי ברמה יותר גבוהה. אבל סוף סוף כיון שמציאות העולם שבה מתגלה לנו הבורא אינה מענינו אלא מציאות גשמית וחמרית, ממילא גם מציאות האותיות הם מציאות גשמית ולא ניתן לנו לראות את ציור האותיות ברמתם הרוחנית. א"כ חוזרים הדברים להיותם נעלמים למרות שקראנום גילויים.

וכל גילוייו אשר גם בהשמות הקדושים ובכל התורה כולה, הנה הם משולל ג"כ מהשגה ותפיסה לשום נברא. והוא כי הרי כל השגה ותפיסה חושיית אשר יש לנו בזה הנה הוא נמשך לנו רק מצד החומרי והגשמי שבהם. שהרי מה שאנו משיגים צורת אותיות התורה והשמות הוא רק מצד שהם עושים מקלף ודיו ושחור על גבי לבן. וגם אם נצייר איזה אות בציור המחשבה לבד, הנה נמשך אלינו כל ציורי צורתה ותמונתה רק מכח צורת ציורי מציאותם בגשמי וחומרי. ומה גם שכל כח המחשבה והציור אשר אלינו היא כולה משותף בגשם וחומר, ואי אפשר לראות שכלינו לדמות

רוחני בלתי גשם בשום אופן אחר, שכל מציאותינו בנוי רק בגשם וחומר. ועכ"פ הוא כי כל צרות השמות כולם המושגים אלינו הנה הוא רק ע"י בנין צורתם, שבנויים ועשויים מגשם וחומר שהוא מדיו ע"ג קלף ומצוירים מתמונת אותיות ע"י כתב וסופר. וכל זה הרי נודע ופשוט הוא שאור קדושתו ית"ש הוא רחוק ומשולל מלתפוס אותו במציאות כזה בתכלית השלילה וההרחק. והאות על זה, כי הרי גם אחר רוממות מעלת קדושת האותיות דהשם הויה ב"ה וכן כל השמות כולם, הנה אין להם קדושה כלל אלא רק כשנכתבו לשמן דוקא. ואמרו בפירוש גיטין נ"ד ע"ב שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום. וכל זה הוא משום שכל מציאות צורת האותיות אשר לפנינו, הנה הם בנויים ועשויים מחומר וגשם, ולכן אין במציאותם גופה קדושת אלהות כלל מצד עצמן רק ע"י התפשטות אורו שמתפשט ושרויה בהם, כשהם נכתבים לשמן ובשאר כל התנאים המפורשים בהלכותיהם. ואז הנה יש באמת בהם עצמן אור קדושתו ית"ש והם מלאים מקדושת אלהות.

היינו שאין האותיות אלא כלים שאפשר להחיל בהם אור קדושתו בתנאים מסויימים. וההשגה שלנו אינה במה שחל בהם אלא בהכלים בלבד שזה צורת האותיות.

ובפרט השם הויה ב"ה שנקרא שם העצם, משום שעצמותו גופה נתגלה בהשם הזה ע"י האצילות וגילוי בו הוא בלי שום לבוש כלל, משא"כ גילויי שבשאר כל השמות, הגם שהם כולם רק עליו עצמו וכנ"ל, אמנם גילוי בהם הוא רק ע"י מסכים ולבושים, ולכן לא נקרא שם העצם אלא רק השם הויה ב"ה, והוא דיוקנו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כנ"ל, אשר בו נתגלה עצמותו גופה ע"י האצילות ובו נתראה אלינו להיות כל עבודתינו אליו, וכמו שיתבאר לקמן שער ז' פ"ד אות ז' ובכ"מ מדברינו בארוכה. אמנם מאחר שאמרנו שכל רוממות מעלת קדושת הד' אותיות הללו אשר לפנינו הנה הוא רק ע"י אור קדושתו ית"ש השורה בהם וממלא אותם בכל מלואם, א"כ נמצא שהגם שאותן הד' אותיות עצמן הם מושגים וגלויים אלינו גם בהשגה ותפיסה חושיית, והוא לראות עינינו ממש, על כל זאת הנה אור קדושתו ית"ש השורה בהם, אשר על ידו נתקדשו הד' אותיות הללו להעשות לגילוי עצמותו ולתואר דיוקנו, הנה הוה אור קדושתו גופה נעלם עדיין אלינו בתכלית ההעלם כמקדם. וא"כ נמצא שגם אחר שנתגלה אלינו בהשם הויה ב"ה ובכל השמות כולם ובכל התורה כולה הנמשך ומסתעף מהשם הויה ב"ה, על כל זאת הנה מהות אור קדושתו עצמו הוא לעולם רחוק ומשולל מכל השגה ותפיסה, ולא נגלה אלינו מכל גילויי אלא רק בידיעה ולא בהשגה. כי לא נתגלה אלינו אלא רק במציאותם אבל לא במהותם, וכענין הראשון שאמרנו לעיל פרק ד.

ולהבהרת הדברים אביא לך מדבריו הק' של האדמו"ר מקאמרנא (דברים כו ח) דברים כשלעצמם נפלאים ונוראים עד מאד, אבל יש בהם לבאר את הענין של העדר הגילוי במצבינו כיום כנגד מה שיתגלה לעתיד לבא.

וז"ל "מבואר בדברי מרן אור שבעת הימים הריב"ש טוב, שבגאולת מצרים לא יצא מן הגלות אלא דעת דנוקבא, עיין וישלח (תולדות יעקב יוסף סוף פרשת וישלח בשם הבעש"ט) ענין גלות מצרים היה שחסר מהם הדעת להכריע שיש בורא המחדש בכל רגע מעשה בראשית, והוא ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה וממש אלופו של עולם בכל תנועה. עד שבא משה - בחינות הדעת, ועל ידי הנסים שנעשה ע"י נתפרסם בעולם שיש בורא המחדש ומחיה בכל רגע כל העולמות ולית אתר פנוי מיניה ממש. אמנם בחינות דעת זה שנתגלה במצרים היה דעת דנוקבא - "ובמרא גדל" חסרין ואו, כי היו שקועין במ"ט שערי טומאה בקטנות ובחשכות גדול, ושם נתגלה עליהם אור שכינתו יתברך בהרגש ובנועם וזיו השכינה בחיות מופלא מעין עוה"ב. ובזה ידעו שאין שום מציאות בלתי הש"י ובכל לבושין וכסוין והסתרות פנים שם אלופו של עולם. ובדעת זה שאדם יודע שהקב"ה מסתתר שם בכל תנועה ותנועה ואלופו של עולם בכל תנועה, אזי בידיעה זאת יתפרדו כל פועלי און ואין זה הסתרה כלל, כי תיכף מרגיש חיות ואור אלהות. אבל לגבי חייבא אשתני ואסתתר שאינם מאמינים במציאות אלהותו יתברך בכל תנועה, ולכן אשתני ואסתתר לגבייהו ואינן

מרגישים שום אור וחיות, ולכך כחשו בהשם ויאמרו לא הוא. ולכך בא המצוה - אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שהיית בשערי הטומאה עד קרוב לאבידה, ושם נתגלה השכינה והאיר לך בדעת לגאול אותך, ומזה תדע ותאמין שבכל תנועה אלופו של עולם שם מסתתר. והוא מצות עשה שידע האדם שאין שום מסך מבדיל בינו לבין אלהיו, ובפרט בשעת תורה ותפילה. גם שיעלו לפניו כמה מחשבות זרות וחומות נשגבות, ידע שהם לבושים כסוין שהקב"ה מסתתר שם לראות למי יפנה לבבך, ויאחז צדיק דרכו לומר הדברים כפי המדרגה שעומד שם, ויכניע עצמו כתולעת ממש לפני קונו, ואז בנקל שיבוא ע"י זה להתפשטות הגשמיות לדבק עצמו באותיות. ואע"פ שהאותיות הם עדיין חומריות, ובפרט כשהם מעורבין במחשבות, אעפ"כ אין שום מציאות בלתי הש"י. ויתחזק עצמו לדבק נפשו בעולמות נשמות אלהותו יתברך בהכנעה גדולה שפל ונבזה, ובלב מלא אור ושמחה, כי בתוך האותיות שורה רוחניות אלהותו יתברך המשמח לב ומאירת עינים. וכאשר אנשי הדעת יודעין זה שאלופו של עולם בכל הבל ודבור ותנועה, אז נשברין כל החומות ונסתלקין כל המחשבות בגלוי השכינה אורו יתברך המאיר, ובסוד "ובמרא גדל" - זה גלוי שכינה. וכל זה הוא ממש יציאת מצרים שבכל יום "אשר שמת אותות ומפתים בארץ מצרים **עד היום הזה**", כי בכל יום אדם יורד לכמה בחינות הסתרות והשכות וחלישות דעת וכמה מחשבות, וצדיק באמונתו שמאמין שאין שום מציאות שרואה ושומע בלתי הש"י, וכל מאורעות הם בהשגחה פרטיות, אזי באמונה זאת יחיה בחיות אלהות ונעשה בריה חדשה ממש, וזהו יציאות מצרים שבכל יום אדם נגאל.

וכל זה אינו אלא התגלות רוח הקודש והתגלות הדעת דעלמא דנוקבא, להיות הלב מלא אור ודביקות וחיות אלהות בלימוד התורה בהרגשה גדולה ובמרא גדל, וכל זה מעלמא דנוקבא. אך דעת דזכורא 'ולכל המורא הגדול' תרויהון מלאים, שבשעת מתן תורה העלה משה את בני ישראל למדריגות התגלות דזכורא, והיינו והיו עיניך רואות את מוריך, 'וכל העם רואים את הקולת', 'וירא העם וינעו'. וכן לעתיד יראו אותיות התורה והתפלה שלומדים ומתפללים יהיה לנגד עינים, שהם עולמות מצוחצחות וגוונים של אש לוהט, ויראו היכלות ועולמות של מעלה, וזהו דעת דזכורא - ראייה ממש ולא הרגשה בלבד. וזהו המורא הגדול שעשה משה לעיני כל ישראל, שהראה להם כל העולמות והאורות והמלאכים והצחצחות של מעלה, מתגלים לעיני כל ישראל, והוא דעת דזכורא. וכשאמרו "קרב את", ירדו לדעת דעלמא דנוקבא, ונסתלק מהם המורא הגדול מלא ואו אספקלריא המאירה עד לעתיד ב"ב 'והיו עיניך רואות' - כי עין בעין יראו. ובאמת יש יחידי סגולה שזיככו עצמם בתכלית הזיכוך וזכו לראייה ממש שראוין האורות בעיניהם, כמו מרן האר"י ומרן הריב"ש רש"י והראב"ד ורב האי גאון וכל הגאונים. ור' אלעזר בן עזריה אמר "לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות", היינו באמירה לומר לחבירו ראה בעיניך התגלות אלהות וחידוש עולמות, שאין אורות ועולמות עליונים מתגלים, כי חשך הקליפות גורם שאי אפשר שתאמר באמירה - 'ראה בעיניך יצאת מצרים!' עד שדרשה בן זומא והמשיך לשעתו ביטול הקליפות, והראה לכל אש מלהטת סביביו, ואורות ועולמות עליונים בהתגלות רב כמו שיהיה לעתיד. כי בן זומא הוא אחד מיורדי המרכבה, והראה לשעתו מה שיהיה לעתיד בהתגלות רב לעיני כל ישראל. וחכמים סברי כי תכלית זה יהיה לימות המשיח" עכ"ל.

פרק ו.

והרי נתבאר שכל גילוייו כולם, ר"ל גם מה שנתגלה אלינו בהשגחה חושיית ואמר לנו שהוא תואר דיוקנו עצמו וכנ"ל ממאמרם ז"ל במדרש במדבר רבה פ"ב, והוא הד' אותיות דהשם הויה ב"ה, וכן כל השמות הקדושים כולם וכל התורה כולה שהיא כולה שמו יתברך, והם כולם דיוקן גילוייו ממש אשר נתגלה בהם אמתתו הנעלמה עצמו ע"י האצילות, על כל זאת הנה אור קדושתו עצמו השורה בהם אשר על ידו נעשים הם לדיוקנו, הנה נשאר אלינו עדיין נעלם בתכלית ההעלם כמו זולת גילוייו. וכל מה שנתגלה בהם אלינו הוא לפי השגתינו רק בגזירה שכך אמר לנו וכך צוה לנו. וכמו שאמר הוא ית"ש "זה שמי וזה זכרי". וכן צוה לנו וכמ"ש בפרשת תבא "ליראה את השם הנכבד ונהנורא הזה את הויה אלהיך". ואליו הוא כל העבודה כמו שנתבאר לקמן שער ז' פ"ד, והוא שם העצם, כי אמתתו הנעלמה עצמו נתגלה ע"י האצילות בהשם הזה. אבל כל זה הוא רק בידיעה ולא בהשגחה, כי הוא נעלם בתכלית ההעלם מלהשיג את זה בהשגתינו - איך שמתייחס אור עצמותו להתגלה בהשם הזה, ולומר שהוא עצמו והוא הוא. אך עכ"פ הוא כי האמת כן הוא שהוא הוא, כי

כן אמר לנו וכן צוה לנו כנזכר. והשם הזה הוא אמתת עצמותו עצמו שנתגלה בו ע"י האצילות והוא אלהינו אין עוד. אלא שכל זה הוא רק בידיעה ולא בהשגה וכמו שאמרנו. פרק ז.

והנה סבת הדבר מה שאור קדושתו ית"ש הוא נעלם מלהשיג בו מאומה, גם אחר שנתגלה בכל גילוייו הנזכרים, הנה הוא בסבת מה שאמרנו לעיל פ"ב, כי נצטמצם עצמותו ית"ש ומסתיים בסוף האצילות. וכל מה שמתפשט באורו וקדושתו למטה הוא רק ע"י מסכים ולבושים, והוא רק תולדות האור ותמצית הארה לבד וכנ"ל פ"ב. ואותה התמצית הארה הוא עומד בפנימיות כל העולמות בי"ע בבחינת נשמה לנשמה, והוא אור שכינתו יתברך השוכן בתוך כל העולמות בי"ע ע"י התורה וישראל. ואותו האור הוא מקומו של עולם המהוה את הכל ונושא את כל ומנהיג את הכל תמיד, ע"י קישורה ואחדותה בעצם האור העיקרי אשר למעלה באצילות. ולכן אין גילוי בהשגה לכל העולמות בי"ע כולן בעצמותו ית"ש מאומה, אחרי שגם אור שכינתו ית"ש השוכן בהם, הוא רק תמצית הארה מאור של מעלה, וגם זה הוא רק בפנימית פנימיותם שהוא בבחינת נשמה לנשמה, שהוא למעלה ממדרגת הנכבדים לגמרי. כי מדרגת הנכבדים כולם הוא רק מהנשמה ולמטה כמו שיתבאר בע"ה בשערים הבאים, ולכן גם ההארה הזה הוא נעלם מכולם לגמרי. עד שגם משרתיו שרפי מעלה שואלים זה לזה איה מקום כבודו, וכולם עונים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו – ממקום שהוא, כי מקומו ליכא דידע ליה, כמ"ש בחגיגה י"ג ב ובזוה"ק פרשת וירא ק"ג סע"א.

אמנם מה שיש לנו גילוי ממנו עצמו ג"כ, ר"ל זולת פעולותיו גופה, הנה הוא ברצונו המתפשט בהבי"ע. כי הרי אנו רואין שרוצה בהתהוות כל המציאויות ובקיומם תמיד. והוא הענין דפרק שירה אשר הפליגו בשבח האומרו והמתבונן בו, משום שהרי כל התהוותם וקיומם הוא רק רצונו המתפשט עד תחתית העשיה. ואחרי שכל אותן המציאויות עצמם הנה רובם ככולם הם עבים וחומריים בתכלית החומרי, לכן גדול שבח האומר והמתבונן בכל פרקי השירה, כי בזה מגלה פני הלוט והמסכה הנסוכה על כל המציאויות כולם, ומתראה האור בהיר אשר הם נשואים עליו – שהוא רצונו ית"ש. והרי מוציא יקר מזולל שאין קץ למתן שכרו. ובפרט כי ע"י זה הנה נשלם רצונו ר"ל גילוי אשר רצה בהם. כי לא נעשה גילוי בהם אלא רק להתבונן שהם כולם מרצונו ותלויים רק עליו, והוא ע"י הפסוקים דפרק שירה שהם הוראת כל תכונותיהם אשר יצאו מרצונו בהם, התבונן בזה ותבין.

הנה כתב כאן 'כי לא נעשה גילוי בהם אלא רק להתבונן שהם כולם מרצונו' וצריך שתדע שדומה דבר זה למשל מגיד מישרים המוסר שיחת מוסר נפלאה לקהל של אנשים שאינם מקבלים. נו, אבל בסוף בית המדרש נמצא שם תלמיד צעיר לימים שכולו דבוק בדבריו. ודאי שאותו מגיד כל דיבורו ושיחו לא יהיו אלא לאותו עלם צעיר, שהרי הוא מקבל! וכן הוא בענין מציאות העולם כגילוי דהבורא יתברך, שאין הגילוי נשלם אלא בהסתכלות שלנו על פועלו, דבלאו הכי בעבור מי עשה כל זאת? וכך כשעומד אדם ומודה על השמש שזורחת אזי הגם שלכל העולם יש אור וחום, מ"מ האמת היא שבאותה שעה החמה זורחת בשבילו!

והרי לנו כי במה שנתגלה אלינו בפעולותיו הנה יש לנו גילוי ברצונו עצמו, והוא באותו הרצון אשר רצה בהם, והמתבונן בזה הרי הוא דבוק ברצונו. והוא מה שאמר הכתוב 'מלאה הארץ קנייך', וכן 'קונה שמים ארץ', להתבונן על רצונו אשר בכולם.

זאת אומרת שהגם שמהלך הגילויים היה בהדרגה ובצמצום מעליון לתחתון, מ"מ עצם המציאות והרצון על המציאות של כל נברא באשר הוא אינה אלא ממנו יתברך בעצמו. ובזה אין צמצום כלל! וא"כ יכול האדם להתבונן על הבריאה

כולה מבלי לחקור על השכל שבה, ולהתעצם באמונה תמימה ופשוטה שהכל מעשה ה' המה! הכל רצון ה' בעצמו ממש בלי יתר וחסר כלל! וזה גילוי עמוק מאד למתבונן בדבר. ואביא לך את דברי האדמו"ר מקארנא וז"ל בענין יקר זה "והענין שמעתי ממורי, שאם ידע אדם שהקב"ה מסתתר שם - אין זה הסתרה! כי בידיעה שאלופו של עולם הוא בכל תנועה, מיד יתפרדו כל פועלי און. וזה שאמר 'ואנכי הסתר אסתיר' שר"ל שאסתיר גם הסתרה, עד שלא ידעו ולא ירגישו כלל שהקב"ה בעצמו בכל תנועה ובתוך הסתרה. כמו 'אמר אויב [ארדוף אשיג אהלך]' הם חמשה אלפין⁶ ששם בכל הסתרות ובכל היסורין והצער והחשכות ומרה שחורה וחלישות דעת וירידות, הכל שם שם ממש אלופו של עולם. בסוד שם סא"ל "אתה" סתר "לי, וכשנעלם מן האדם ידיעה זאת על ידי עוונותיו הרבים, אזי נענש הרבה בהרגשות צער ויסורין וכעס עניו וחליו וקצף. אבל כשידע אדם כלל גדול שאין שום מסך מבדיל בינו לבין אלהיו, גם שיעלו לפניו כמה מחשבות זרות שהם לבושיין וכסויין לראות היעמוד בנסיון, ידע באמונה ברורה ששם אתו עמו אלהי עולם, וישבר לבו בהכנעה גדולה כבן לפני אביו. כי אחר שידע שהקב"ה מסתתר שם אין זה הסתרה. וכל אלו הלבושיין וכסויין כשושנה בין החוחים שמתגברת במראה וריח וטעם על ידי החוחים שמסבבין אותה, ואין זה הסתרה כלל."

אמנם הנה עיקר גילוי רצונו ית"ש אשר נתגלה לנו בו, הנה הוא כל התורה והמצוה שהוא כל העבודה כולה אשר צוה לנו ורוצה מאתנו, וכל העבודה כולה הרי צריך שתהיה לשמו ולעשות נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו, והרי נתגלה לנו ברצונו ית"ש והוא גילוי אליו אשר ממנו עצמו, ר"ל בעצמותו גופה זולת גילוי בפעולותיו אשר בכל ההתהוות והמציאות דכל העולמות בי"ע, שהם כולם בבחינת חוץ ממנו, שהרי הם כולם אינם אלהות כלל. אבל גילוי רצונו שנתגלה אלינו בו, הנה הוא גילוי מאלהותו עצמו.

היינו שבעוד שכללות הנבראים מתגלה בהם רצונו שכך רצה בהם, שיעמדו כך בזה האופן והגוון, וכך יקרה להם מקרים ממקרים שונים, מכל מקום אין לנו חלק בדבר זה חוץ מעצם ההתבוננות. אבל השאיר הבורא יברך חלק ממצויאות רצונו בלתי יישום מעשי. פירוש, שאור רצונו נשאר כך, ולא יצר דבר מציאותי כבריה. רק שגילה לנו את רצונו ונתן לנו להיות עושים את רצונו, ובוה שאנחנו מקיימים את רצונו הרי אנחנו ממשיכים ומגלים את רצונו בפעולה ממש. ונעשים אנחנו בעצמנו מדור לעצם רצונו יתברך שהוא הוא עצם המציאות ומרכז כל ההויה כולה.

ועל זה הוא גדול החיוב דעסק התורה שאנו מחויבים בה. כי נודע הוא שהשכל והמשכיל והמושכל אחד הוא. וכשמשכיל ויודע איזה דבר מהתורה הרי הוא דבוק ומתאחד ברצונו ית"ש ממש, כי נעשה אותו הידיעה שכל בו שהוא ית"ש ממש. וכשזוכה לידיעת כל התורה שהוא רמ"ח ושם"ה כבנין מציאות כל האדם ומקיים ועושה אותם גם בגופו ממש, הרי נעשה כולו בגופו ונפשו דבוק ומתאחד ברצונו. ולכן נאמר 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום'. וכל זה הוא משום שרצונו ית"ש, הנה הוא אורו עצמו המתפשט למטה, אחר אשר נצטמצם באמתתו הנעלמה דאין סוף ונתגלה בכל זה באצילות. כי שם הוא גילויי עצמותו לכל אותו הרצון אשר גילה לנו בכל התורה והמצוה, וכן להרצון אשר בפעולת כל הנבראים שנבראו ונוצרו ונעשו ג"כ רק מהתורה עצמה. וכמו שאמרו בספר יצירה פ"ב "עשרים ושתים אותיות כו' וצר בהם את כל היצור ואת כל העתיד ליצור". ומשום שכל רצונו אשר נתגלה לנו בו הנה הוא התפשטות אורו עצמו, לכן הדבוק ברצונו הוא דבוק בו גופה, וזהו שנאמר ואתם הדבקים בה' אליהם חיים כולכם היום. וכנזכר.

וצריך לידע שהדיבור על אור רצונו למעשה הוא דיבור על הדבר הנעלה והמיוחד ביותר שנותן קיום לכל הנמצאים כולם, מראשית הצמצום ועד תחתית עולם העשיה. שכל השגב והיופי והעדן והניגון והפאר והעוצמה שישנם בעולם,

⁶ היינו שארדוף וכו' ר"ת ה' פעמים א' הרומו לאלופו של עולם, היינו שגם במצב הכי קשה של רדיפה שם שם אתו עמו אלהיו.

אינם אלא זהרורי אורה של מציאות פנימית ההווה בתוכם ומאירה דרך המסך החשוך של החומר הגס. וכל המציאות אינה נמצאת אלא ברצונו (רצון אותיות צנור) שהרצון בעצמו הוא אור החיים הקיום וההעמדה של כל נמצא. ואם כן בהתעסקות אדם בהמשכת הרצון מאתו יתברך הרי זה ממשיך כח של בריאה חדשה לכל המציאות כולה, ואין כח ברעיון אנושי להכיל גדלו וטובו. ומה שאין אנחנו משיגים זה כעת הוא לכמה טעמים ואכהמ"ל, ומ"מ באמונה פשוטה זוכה העובד להרגיש בנפשו נועם ועדן על ידיעה זו בזמן העבודה. ואביא לך דברים חוצבי להבות אש מדברי האדמו"ר מקאמרנא בספרו נתיב מצוותיך (נתיב האמונה שביל השלישי אות ו) וז"ל "ודע דבר פלא הפלא ופלא, שאין שום יחוד וזיווג נעשה למעלה אל הספירות מצד מציאותם, אלא כאשר ישתתף מעשה התחתונים בעבודה הראויה, אז ישכילו השכליים לקבל אור אין סוף, ויאיר בהם הארתו בענין שלא יכילוהו הרעיון, ויהיה תוספת ענין זה משובח, וגובר על הקצבה שנתעורר ע"י כח המלאכים רוחא דשביק בה בעלה יחוד התמידי, עד שיחשוב קצבתם הקצוב עליהם מאת בוראם לאין ולאפס בערך תוספת ההוא הנעשה על ידי התחתונים, שחוזרים ומקבלים אור חדש מאור אין סוף, על ידי שחזרו כולם לאין עליון אין סוף, ע"י עבודת ישראל עם הקודש. שעל ידי כח ישראל נתעורר זיווג הפנימי לחדש תוספת ואור מאור אין סוף, וכשחוזרין לקבל חידוש מאור 'אין' היו כולם בטלים מציאות, אלא שבחינות 'יש' של ישראל מעמיד אותם שיחזרו להשפיע על ישראל שפע ואור, שישראל עם הקודש גרמו להם אור הגדול הזה, ולכן כולם שתשוקתם גדולה לאין סוף, והיו כולם בטלים מציאות, אבל יש להם גם כן תשוקה גדולה להשפיע לעם הקודש ישראל אור וחיות מהאור הגדול שקיבלו, ולכן חוזרין למקומם. וענין זה לחדש בתוספת אור, בשום אופן לא מניה ולא מקצתיה ביד מלאכי מרום, אפילו אם יתקבצו כל מלאכי מרום וכל צבא הכסא, אין להם כח לגרום ענין זה למעלה, אם לא התחתונים בעבודתם הגורמים זיווג למעלה." עכ"ל.

פרק ח.

והנה כל זה הוא ע"פ מה שמלמדינו קדוש עליון רבינו הרמ"ק ז"ל בספר הפרדס שער הצחצחות פ"ג ואמר זה לשונו "והענין כי לא מחשבותיו מחשבותינו ולא דרכיו דרכינו. כי כאשר ידמה האדם בשכלו להוות איזו מציאות שיהיה, הנה מחשבתו לא תפעיל ואף אם ידמה ויציר בשכלו צורת המציאות אשר ברצונו להוות, עם כל זאת והיה כלא היה, עד יפעל ויצא לפועל. ונמצא הפועל שלם מהכת, כי הכח חסר המציאות ואין לו מציאות ושלימות כלל, והפועל הוא העיקר והמציאות וזולתו אין דבר. ואין כן פעולותיו והויותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, כי כאשר עלה ברצונו להוות ולהאציל אצילותו המהור והקדוש, הנה אז נאצל ונצטייר כולו בעצמותו בלי שינוי בו ח"ו, אלא מציאות מתייחד עמו, עד שאין בין המאציל והמציאות ההוא הבדל כלל, אלא הוא והם הכל דבר אחד ועצם אחד כו', עיין שם. וכן עוד בדבריו בזה באילימה בעין שמש תמר א' פרק ב ובעין הבדולח תמר א' פ' ט"ז עיין שם.

ביאור הדברים. הנה בכל פעולה שאדם עושה ישנו תכנון מוקדם (הרהור) ולכל תכנון ישנה מחשבה שקדמה (לא אכנס כעת להגדרות שבין מחשבה להרהור) ולכל מחשבה קדם הרצון והרצון בעצמו מושרש בעצם האדם – באני שלו. נמצא שכל שהדבר מתרחק יותר מעצם האדם הרי הוא חוזר להיות במציאותינו יותר נמצא. וככל שהוא מתקרב אל האדם בעצמו הרי הוא עדיין כלא היה, שהרי הוא רק רצון או מחשבה. וכל זה בעבור שהאדם מצד עצמו אין לו כח של הויה, כך שעד כמה שלא יוציא רצונו ומחשבתו לפועל – אין בכך כלום. אבל אצל הבורא יתברך הדברים הולכים בסדר הפוך, יען כי הוא עצם המציאות, וכל הנמצאים אינם נמצאים אלא במה שהמציא עצמו להיות להם שורש וקיום ומעמיד. וא"כ כל הקרב יותר אל מציאותו ית' הרי הוא מקוים יותר ואמיתי יותר. כך שכל שנתבונן על מציאות הנגלית לעינינו בשרשה היותר קדום ופנימי – ברצון המאציל עליו, הרי חוזרת אותה מציאות להיות איתנה וחזקה

מאד במציאותה הרבה מעבר למה שאנחנו משיגים כאן. ואמנם אין לנו השגה כעת בגוף הרצון האלהי שבכל דבר וחווית המציאות שלו שם, אבל אחת היא לנו שבשורש הדברים מקוימים וחזקים במציאותם הרבה הרבה יותר ממציאותם אצלנו שהוא הענף בלבד. שהרי שורש כל היציאה להוות עולמות ונשמות הינו רצונו יתברך, ונמצא שברצון הזה מונח שורש ועוז של מציאות כל הנמצאים בכח גדול וקיום נורא עד מאד. כך שכשאדם שם לבו ודעתו בעשיית המצוות וכו' אל הרצון ההווה בתוך מעשהו שהוא הרצון העליון שלו ית"ש, הרי בזה חוזר לאחוז בשורש המציאות כולה ממש! ואמנם בחווייה שלנו את המציאות אין אנו משיגים את זה, אבל בסוד האמונה ובידיעה זו שמגלים לנו חכמי חרשים, הרי ניתן באמת להרגיש את העוז והתעצמות של העוסק והדבק ברצונו של מ"ה הקב"ה.

והנה כן הוא על דרך זה ענין רצונו ית"ש הנה הוא מציאות אורו עצמו, ולכן אמרנו כי הדבק ברצונו הוא דבוק בו ממש. אמנם כבר אמרנו שהגם שכל התורה כולה הנה היא אור רצונו ממש והיא אור קדושתו גופה, על כל זאת הנה אין גילוי לנו מאור קדושתו שבה אלא רק בידיעה ולא בהשגה, ואין אנו משיגים בה אלא רק על דרך השגתינו בכל בחינת רצון שהוא רצון ולא מציאות, הגם שבאמת הרי הוה רצונו בה אור קדושתו עצמו. וכן אמרנו ג"כ כי הנה היא רק תמצית הארה לבד מאור העיקרי אשר למעלה. ולכן אמרו רז"ל בראשית רבה פרק י"ז סוף סימן ה' "נובלות חכמה של מעלה – תורה". וכן בקהלת ריש פ"ב ופרק י"א "כל התורה שהאדם למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא". כי כאשר יתבטל כל הזוהמא ויזדככו כל העביות והמסכים המפסיקים אלינו בין אור קדושתו העיקרי אשר למעלה באצילות, אז יתפשט אור קדושתו עצמו למטה ג"כ, ונגלה כבוד ה' אל כל בשר. וכמ"ש (ישעיה ל') ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות את מורידך. כי עכשיו ע"י שהיא רק תמצית הארה לבד, וע"י העביות והזוהמא, נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, ואין אנו משיגים מאור קדושת רצונו אלא השגת הרצון לבד. אבל לעתיד כשיתבטל כל המסכים אז יתגלה ויראה כל הרצון באור קדושתו שבו ממש. והרי יתגלה אז הרצון בבחינת המציאות שבו ג"כ, והוא אמתת רצונו כמו שהוא. ונמצא שכל הגילוי אשר יש לנו עתה בו, הנה אין ערך לו הן בכמות והן באיכות נגד הרצון האמיתית והעיקרי שיתגלה אז. וזהו שאמרו שכל התורה שהאדם למד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא.

פרק ט.

אמנם הוא, כי הגם שאין לנו עתה מהרצון העיקרי אלא רק תמצית הארה ממנו, על כל זאת הנה היא תמצית הארה מכולו בלי חיסור בו דבר מאומה. ולא עוד אלא שאותה התמצית הארה אשר נתפשטה אלינו, הנה היא היסוד המעמיד את כל גילוייו העיקרי ית"ש אשר למעלה באצילות. וכמ"ש בשמואל רבתי פרשה ה' "אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים – שאילולא אני כביכול אין הוא יושב בשמים" עיין שם עוד.⁷ וכן בספרי (פרשת וזאת הברכה סימן שמ"ו) כי אלולא התורה שבעולם הזה היה מתבטל כל גילוייו אשר באצילות ג"כ, והיה חוזר לאין סוף כמקדם, ורק ע"י עסק התורה וקיום המצוה שבעולם הזה מעמידים כל גילוייו שבאצילות. והוא ענין העבודה צורך גבוה כנודע מכמה ספרי קדושי עליון.

⁷ וז"ל המלא "כי לה' מצוקי ארץ תני רבי שמעון בן יוחי כ"ז שישאל עשוין אגודה אחת מלמטן כביכול מלכות שמים במקומה ואית לן חמשה קריין (עמוס ט) הבונה בשמים מעלותיו אימתי ואגודתו על ארץ יסדה (דברים לג) ויהי בישרון מלך- אימתי בהתאסף ראשי עם (שם) רוכב שמים בעורך ובגאותו שחקים (לה) אימתי אשריך ישראל מי כמוך וגו' והדין (תהלים ככג) אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים שאלולי אני כביכול אין הוא יושב בשמים"

צריך לדעת שענין 'עבודה צורך גבוה' ענינה אינו חוזר ח"ו על עצמותו יתברך מצד עצמו. שהוא ית' מצד עצמו אין צריך כלל לבריותיו, ופשוט. רק בענין רצונו יתברך לברוא עולמות ולהנהיגם ולהיטיב להם כפי מעשיהם וכו' בזה עבודתנו אכן מוסיפה או גורעת ח"ו, ויש לענין הרצון הנ"ל צורך במעשינו להוציא אל הפועל.

וכמו שהאריכו בזה הר"מ גבאי בספר עבודת הקודש והשל"ה והנפש החיים. והוא כדי להעמיד את גילוייו למעלה ועיין זוה"ק פרשת בחוקותי קי"ג סע"א ושם ע"ב⁸. וכל מה שהאדם מקיים ועושה רצונו ית"ש למטה, הנה הוא מקיים ומעמיד ומתקן ובונה את דוגמתו בשורשו ואורו אשר למעלה למעלה. ומכל שכן כשהאדם עוסק למטה בפנימית התורה, שהוא בעניני אור קדושתו עצמו אשר באצילות שהוא למעלה מהתלבשותו אשר בהעולמות בי"ע, והרי הוא עסוק באור קדושתו עצמו בלי התלבשות כלל, והרי גדול העסק בענין הזה באין ערך וחקר! והוא על דרך שאנו רואין שיש חילוק בדין בין הכותב את השמות הקדושים לשאר כל התורה. כי השמות צריך לקדשם בקדושה כפולה נוסף על קדושת שאר כל התורה. והגם שכל התורה כולה הרי היא שמותיו של הקב"ה וכנ"ל, על כל זאת הם חלוקים בדין, וצריך בהשמות לקדשם בקדושה יתירה, משום ששאר כל התורה היא מלוכש באיזה נושא שמהעולם הזה, משא"כ השמות שהם עליו עצמו ית"ש, לכך הם צריכים קדושה יתירה. כן הוא נקל להבין על דרך זה, תוספת המעלה והקדושה אשר לעוסק באורות האצילות עצמו אשר למעלה מהעולמות בי"ע, והנה מתדבק בזה באור קדושתו עצמו בלתי התלבשות כלל, ונעשה הוא גופה מקום ומעון לשכינת עוון ית"ש. וכמו שאמרנו לעיל פרק ז' כי השכל והמשכיל והמושכל אחד הוא. וכן בעסקו בזה, הנה הוא מקיים ומתקן את אותן הגילויים למעלה, וכמ"ש בהקדמת זהר בראשית ב' ע"א וד' ע"ב⁹, וכן בהקדמת תיקונים ג' סוף ע"ב. ולכן הוא גודל החיוב לעסוק בחכמת האמת כל מי שראוי לזה, כמ"ש בתיקונים תיקון ל' פ"א ע"ב ועיין שם בהגר"א וכן הוא בכמה מקומות בזוה"ק, וכמו שהאריך בזה הספר ויקהל משה בהקדמה, וכן הרח"ו ז"ל בהקדמת עין היים מדפוס ווארשא תרנ"א.

⁸ וז"ל שם (תרגום) "ועשיתם אתם. מה זה ועשיתם אתם כיון שאמר תלכו ותשמרו, למה ועשיתם אלא מי שעושה מצוות התורה והולך בדרךיה, כפיכיל פאלו עשה אותו למעלה. אמר הקדוש ברוך הוא, כאלו עשאו, ופרשוה. ועל זה ועשיתם אתם. ועשיתם אתם כתוב ודאי, והואיל ומתעוררים עליכם להתחבר זה בזה, שימצא השם הקדוש כראוי, ועשיתם אתם ודאי. כמו זה אמר רבי שמעון, (שמאל ב ח) ויעש דוד שם, וכי דוד עשה אותו אלא משום שהקדוש ברוך הוא עושה מצוות התורה והנהיג את המלכות כראוי, כפיכיל עשה שם למעלה, ולא הנה מלך בעולם שזכה לזה כמו דוד, שהיה קם בתצות הלילה והיה משבח את הקדוש ברוך הוא, עד שעולה השם הקדוש בפסא, בשעה שעולה היום. כפיכיל הוא עשה שם ממש, כמו שנגמר (ויקרא כד) ויקב בן האשה הישראלי את השם ויקלל. ומשום כך, ויעש דוד שם. ועל זה כתוב ועשיתם אתם, ואם אתם תשתדלו לעשות אתם, להתקין את השם הקדוש כראוי, כל אותן ברכות ששלמעלה ימצאו אצלכם בתקונותיהן כראוי. ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. כל אחד ואחד יתן כחו עליכם. מי הם אותו תקון שעשיתם של אותו השם הקדוש, כמו זה כתוב (בראשית יח) ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. וכי כיון שכתוב ושמרו דרך ה', למה לעשות צדקה ומשפט אלא מי ששמרו דרכי התורה, כפיכיל הוא עושה צדקה ומשפט. ומה זה צדקה ומשפט זה הקדוש ברוך הוא. ככה רבי שמעון ואמר, אוי להם לבני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד רבונם. מי עושה השם הקדוש בכל יום הנה אומר, מי שנותן צדקה לעניים."

⁹ וז"ל שם (תרגום) "בראשית, רבי שמעון פתח, (ישעיה נא) ואשם דברי כפיד. פמה יש לאדם להשתדל בתורה יומם ולילה, משום שהקדוש ברוך הוא מקשיב לקולות אותם שמתעסקים בתורה. ובכל דבר שמתחדש בתורה על ידי אותו שמתדל בתורה, עושה רקיע אחד. שנינו, בשעה שהיא שדבר תורה מתחדש מפי אדם, הדבר ההוא עולה ומזדמן לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא נוטל את אותו הדבר [תורה] ומנשק אותו, ומעטר אותו בשבעים עטרות גלופות ומחלקות. ודבר חכמה שהתחדש, עולה ויושב על ראש הצדיק חי העולמים, וטס משם ומשוטט בשבעים אלה עולמות ועולה אל עתיק הנמים. וכל הדברים של עתיק הנמים, דברי חכמה הם בסודות נסתרים עליונים. ואותו הדבר הנסתר של חכמה שהתחדש כאן, כשהוא עולה, מתחבר עם אותם הדברים של עתיק הנמים. ועולה ויורד עמהם ונגנס בשמונה עשר עולמות גנוזים שעין לא ראתה אלהים וזלתה (שם סד). יוצאים משם ומשוטטים והולכים מלאים ושלמים ומזדמנים לפני עתיק הנמים. באותה השעה מריח עתיק הנמים את הדבר הזה, וזה נוח לפניו מן הכל. נוטל את אותו הדבר, ומעטר אותו בשלש מאות ושבעים אלה עטרות. אותו הדבר טס ועולה ויורד, ונעשה רקיע אחד. וכן כל דבר ודבר של חכמה (ס"א נעשים) (ס"א רקיעים) עומדים בקיים שלם לפני עתיק הנמים. והוא קורא להם שמם חדשים, שמם מחדשים, נסתרים של סודות של חכמה עליונה. וכל אותם שאר דברי התורה שמתחדשים, עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ועולים ונעשים ארצות החיים, ויורדים ומתעשרים לארץ אחת. ומתחדש ונעשה הכל ארץ חדשה מאותו הדבר שהתחדש בתורה. ועל זה כתוב (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עמדים לפני וגו'. עשיתי לא כתוב, אלא עושה. עושה תמיד מאותם החדשים והסודות של התורה. ועל זה כתוב (שם נא) ואשם דברי כפיד ובצל ידי פסיתיך לנטע שמם וליסד ארץ. לא כתוב השמים, אלא שמים.